

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Sociologijos ir socialinio darbo institutas

Julija Minčenkova

Socialinė politikos studijų programa
Magistro baigiamasis darbas

**Lietuvos socialinė politika grįžtamosios migracijos srityje: dvigubos pilietybės
dilema**

Darbo vadovė: prof. dr. Violeta Gevorgianienė

Vilnius
2025

Turinys

Santrauka	3
Summary.....	3
Įvadas.....	4
1. Literatūros apžvalga	6
1.1. Grįžtamoji migracija: samprata ir šiuolaikinės tendencijos	6
1.2. Dvigubos pilietybės klausimas ir jo įtaka grįžtamajai migracijai.....	10
1.3. Lietuvos socialinė politika grįžtamosios migracijos srityje	14
2. Tyrimo tikslai ir uždaviniai	15
3. Tyrimo metodologija	16
3.1. Pilotinio tyrimo metodologija.....	16
3.2. Dokumentų analizės metodologija	17
4. Tyrimo rezultatai	18
4.1. Pilotinio tyrimo rezultatai ir jų aptarimas	19
4.2. Dokumentų analizė ir jos aptarimas	26
Išvados.....	39
Rekomendacijos.....	40
Bibliografija.....	40
Priedai	46

Santrauka

Šis magistro baigiamasis darbas tiria Lietuvos socialinę politiką grįžtamosios migracijos srityje, daugiausia dėmesio skiriant Lietuvos piliečių bei asmenų, praradusių arba savo noru atsisakiusių Lietuvos pilietybės, grįžimui ir reintegracijai Lietuvoje. Darbo tikslas – išanalizuoti Lietuvos socialinę politiką grįžtamosios migracijos srityje, akcentuojant su Lietuvos pilietybės išsaugojimu susijusius socialinės politikos aspektus ir įvertinant, kiek galimybė turėti dvigubą pilietybę galėtų paveikti emigrantų sprendimą grįžti. Darbas grindžiamas literatūros apžvalga, dokumentų analize ir žvalgomuoju (pilotiniu) tyrimu, atliktu naudojant pusiau struktūruotą internetinę apklausą. Teorinėje dalyje aptariama grįžtamosios migracijos samprata ir šiuolaikinės tendencijos, dvigubos pilietybės problema bei jos poveikis grįžtamajai migracijai, taip pat analizuojama Lietuvos socialinė politika šiuo klausimu. Pilotinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad apklaustiems emigrantams pilietybė nėra pagrindinė motyvacija grįžti, tačiau ji galėtų reikšmingai palengvinti reintegraciją ir suteikti tam tikrą teisinį bei socialinį saugumą. Dokumentų analizė parodė, kad Lietuvos socialinė politika grįžtamosios migracijos srityje pagrinde remiasi strateginiais ir teisiniais dokumentais, kurie užtikrina socialinę apsaugą, švietimo ir darbo rinkos integraciją bei diasporos įtraukimą į ekonominę veiklą. Tačiau praktinių priemonių trūkumas, nepakankamas dėmesys grįžtančių emigrantų specifiniams poreikiams ir ribotas dvigubos pilietybės reglamentavimas apsunkina reintegracijos procesą.

Summary

This master's thesis examines Lithuania's social policy in the field of return migration, focusing on the return and reintegration of Lithuanian citizens and individuals who have lost or voluntarily renounced Lithuanian citizenship. The aim of the thesis is to analyze Lithuania's social policy on return migration, emphasizing the aspects of social policy related to the preservation of Lithuanian citizenship and evaluating the extent to which the possibility of dual citizenship could influence emigrants' decisions to return. The study is based on a literature review, document analysis, and an exploratory (pilot) study conducted through a semi-structured online survey. The theoretical part discusses the concept of return migration, contemporary trends, the issue of dual citizenship and its impact on return migration, as well as an analysis of Lithuania's social policy on the topic. The results of the pilot study revealed that citizenship is not the primary motivation for emigrants to return; however, it could significantly facilitate reintegration and provide a certain level of legal and social security. Document analysis indicated that Lithuania's social policy on return migration is primarily based on strategic and legal documents that ensure social protection, education, labor market integration, and the involvement of the diaspora in economic activities. However, the lack of practical

measures, insufficient attention to the specific needs of returning emigrants, and limited regulation of dual citizenship complicate the reintegration process.

Ivadas

Temos aktualumas. Migracija yra itin sudėtingas ir daugialypis reiškinys. Vieniems tai atveria naujas galimybes – geresnį gyvenimą, karjeros perspektyvas ar asmeninį tobulėjimą. Kitiems migracija tampa neišvengiamybe, kai ekonominės ar politinės sąlygos priverčia palikti gimtąją šalį. Apskritai, gyventojų judėjimas iš vienos vietos į kitą yra natūralus globalus reiškinys, susijęs su siekiu geresnių gyvenimo ar darbo sąlygų. Tačiau ilgainiui masinis asmenų išvykimas iš šalies, kaip tai vyko šiuolaikinėje Lietuvoje, sukelia reikšmingų socialinių, ekonominių pasekmių bei demografinės aplinkos nuosmukį šalyje (Čiarnienė, Kumpikaitė, Taraškevičius, 2009).

Oficialios statistikos portalo duomenimis (atnaujinta 2024 m. birželio 3 d.) nuo nepriklausomybės atkūrimo gyventojų skaičius Lietuvoje sumažėjo daugiau nei 800 tūkstančių. Iš šio skaičiaus 275 tūkst. žmonių netekta dėl natūralios kaitos (gimstamumo ir mirtingumo skirtumo), o 484 tūkst. – dėl emigracijos. Migracijos mastai ypač išaugo 2004 m. Lietuvai tapus Europos Sąjungos (toliau ES) nare, kadangi gyventojams atsivėrė galimybės pasirinkti gyvenamąją ir darbo vietą ne tik gimtojoje valstybėje, bet ir kitose ES šalyse narėse (Damulienė, 2013). 2006 m. emigracijos procesas buvo įvardytas kaip didžiausia nekarinė grėsmė Lietuvai (LR Seimas, 2006). Nors emigracija savaime nėra neigiamas reiškinys, Lietuvos atveju dideli emigracijos mastai kartu su žemu imigracijos lygiu gali kelti rimtų iššūkių. Dėl emigracijos kinta demografinė struktūra – visuomenė sensta, mažėja darbo jėgos, nuteka protai, o aukštos kvalifikacijos specialistų išvykimas neigiamai veikia valstybės vystymąsi (Docquier, Rapoport, 2009).

Tačiau pastaraisiais metais Lietuvoje stebimas teigiamas migracijos saldo – į šalį imigruoja daugiau žmonių, nei iš jos emigruoja. Pagal Oficialios statistikos portalo (atnaujinta 2024 m. birželio 3 d.) duomenis, 2019 m. į Lietuvą atvyko beveik 47 tūkst. imigrantų, tuo tarpu išvyko apie 35 tūkst. 2020 ir 2021 m. migracijos tendencijos išliko panašios: iš šalies emigravo apie 25 tūkst. asmenų, o atvyko maždaug 45-46 tūkst. 2022 m. imigracijos skaičiai ženkliai išaugo – į Lietuvą atvyko daugiau nei 87 tūkst. imigrantų, o išvyko tik apie 15 tūkst. Tokia didžiulė imigracijos banga daugiausia susijusi su geopolitinėmis aplinkybėmis. Karas Ukrainoje, prasidėjęs 2022 m. vasarį, paskatino beveik 61,5 tūkst. ukrainiečių (76 % visų imigrantų) ieškoti prieglobsčio Lietuvoje. Antra pagal dydį imigrantų grupė buvo baltarusiai (apie 12 % arba 9,7 tūkst.), kurie bėgo nuo politinių represijų ir nestabilumo Baltarusijoje po 2020 m. rinkimų. 2023 m. statistika taip pat rodo teigiamą migracijos saldo – į Lietuvą atvyko apie 67 tūkst. žmonių, o išvyko apie 22 tūkst. Taigi Lietuva jau penktus metus iš eilės patiria teigiamą migracijos balansą, o imigrantų skaičius viršija emigrantų skaičių, kas suteikia naujų galimybių šalies demografini ir ekonominei plėtrai.

Nors pastaraisiais metais į Lietuvą imigruoja daugiau žmonių, nei iš jos emigruoja, vien didėjančio užsieniečių imigrantų skaičiaus nepakanka. Svarbu aktyviai skatinti Lietuvos piliečių, išvykusių į užsienį, sugrįžimą. Emigravusių piliečių grįžimas ne tik padėtų kompensuoti gyventojų skaičiaus mažėjimą ir senstančią visuomenę, jų sukauptos žinios, patirtis ir finansiniai resursai gali reikšmingai prisidėti prie valstybės ekonominės plėtros (McCormic, Wahba, 2003). Grįžę emigrantai dažnai turi tarptautinės patirties, kuri yra itin vertinga vietiniam verslui, inovacijoms bei profesinėms sritims. Be to, jų finansiniai ir socialiniai ištekliai gali paskatinti verslumo augimą, o kvalifikuotų specialistų grįžimas mažintų „protų nutekėjimą“, kuris jau ilgą laiką kelia didelių iššūkių Lietuvai. Todėl šalis aktyviai vykdo grįžtamosios migracijos programas siekdama pritraukti Lietuvos piliečius sugrįžti į savo gimtinę. Tokios iniciatyvos kaip „Renkuosi Lietuvą“, „Grįžtu LT“, „Gal į Lietuvą?“ ir daugelis kitų palengvina užsienio lietuvių bei jų šeimos narių grįžimą, padeda įsilieti į darbo rinką ir integruotis visuomenėje.

Nepaisant aktyvios socialinės politikos grįžtamosios migracijos srityje, dalis žmonių atsisako Lietuvos pilietybės, priima kitos šalies pilietybę ir neplanuoja grįžti į Lietuvą. Todėl kyla klausimas, *kiek galimybė išsaugoti Lietuvos pilietybę priėmus kitą, paveiktą emigrantų ketinimą grįžti?* Šiuo metu Lietuva yra tarp daugelio pasaulio valstybių, kurios daugybinę pilietybę leidžia tik labai retais, išimtiniais atvejais. Dažniausiai tai itin išskirtiniai atvejai, kai dvigubą pilietybę turintis asmuo yra vaikas ar jaunuolis, gimęs užsienyje ar mišrioje šeimoje (LR Pilietybės įstatymas, 2024). Emigrantai, tapę kitų šalių piliečiais, dažnai praranda Lietuvos pilietybę, o kartu ir galimybę išsaugoti savo ryšius su gimtine. 2015 metais Pasaulio lietuvių bendruomenės valdybos atliktos apklausos „*Kodėl norėtumėte išsaugoti Lietuvos Respublikos pilietybę, tapęs šalies, kurioje gyvenate, piliečiu?*“ rezultatai parodė, kad apie 75 % apklaustųjų nurodė, kad norėtų išsaugoti Lietuvos pilietybę dėl galimybės ateityje grįžti į Lietuvą gyventi ir dirbti.

Dvigubos pilietybės šalininkai teigia, kad dvigubos pilietybės suteikimas gali reikšmingai prisidėti prie grįžtamosios migracijos skatinimo (Vink et al., 2019). Migrantams dviguba pilietybė suteikia teisinį saugumą ir galimybę naudotis abiejų šalių teikiamomis socialinėmis ir ekonominėmis teisėmis, o tai gali palengvinti jų reintegraciją visuomenėje. Be to, dvigubos pilietybės suteikimas gali stiprinti emocinį ryšį su Lietuva, skatinti diasporos bendruomenės aktyvumą ir dalyvavimą šalies gyvenime. Visgi būtina atsižvelgti į tai, kad dvigubos pilietybės įteisinimas gali taip pat paskatinti emigrantus likti užsienyje, nes jie gali mėgautis abiejų šalių teikiamomis privilegijomis, neprivalėdami grįžti į gimtinę (Alarian, Goodman, 2017). Tai sukuria dilemą, nes dviguba pilietybė gali vienu metu ir skatinti grįžtamąją migraciją, ir palaikyti emigrantų buvimą užsienyje.

Taigi dvigubos pilietybės dilema grįžtamosios migracijos srityje aktualus klausimas. Nors Lietuvos valstybė aktyviai skatina emigrantus grįžti į gimtinę, dabartiniai teisiniai apribojimai dėl dvigubos pilietybės gali potencialiai trukdyti šiam procesui. Lietuvos pilietybės išsaugojimas, tapus

kitos šalies piliečiu, galėtų tapti svarbu įrankiu kuriant grįžtamosios migracijos politiką, tačiau būtina išsamiai įvertinti šio klausimo problematiškumą ir rasti subalansuotą sprendimą.

Darbo tikslas – išnagrinėti Lietuvos socialinę politiką grįžtamosios migracijos srityje, sutelkiant dėmesį į su Lietuvos pilietybės turėjimu susijusius socialinės politikos aspektus bei aptarti, kiek galimybė turėti dvigubą pilietybę paveiktų emigrantų apsisprendimą grįžti.

Tiksliui pasiekti iškelti šie **darbo uždaviniai**:

1. Aptarti grįžtamosios migracijos sampratą ir šiuolaikines tendencijas.
2. Išnagrinėti dvigubos pilietybės problematiką ir galimą jos įtaką grįžtamajai migracijai.
3. Išanalizuoti Lietuvos socialinę politiką grįžtamosios migracijos srityje.

1. Literatūros apžvalga

1.1. Grįžtamoji migracija: samprata ir šiuolaikinės tendencijos

Grįžtamoji migracija yra neatsiejama migracijos proceso dalis, kai asmuo nusprendžia grįžti į savo kilmės šalį po ilgesnio ar trumpesnio gyvenimo užsienyje (Sipavičienė, Gaidys, Dobrynina, 2009). Šis procesas yra tiriamas įvairias pjūviais ir lygmenimis, tačiau svarbu paminėti, kad grįžtama nebūtinai į tas vietas, kur žmogus gimė, bet į šalį, kuri dėl emocinio ar istorinio pagrindo laikoma savo namais. Pagal Jungtinių Tautų pasiūlytą apibrėžimą (2022), grįžtantieji migrantai yra asmenys, grįžtantys į savo pilietybės šalį, pabuvę tarptautiniais migrantais (trumpalaikiais ar ilgalaikiais) kitoje šalyje ir ketinantys savo šalyje praleisti bent vienerius metus.

Pasak B. McCormic ir J. Wahba (2003), grįžtamoji migracija yra vienas svarbiausių reiškinių, skatinančių valstybių vystymąsi, nes migrantai, sugrįžę į savo kilmės šalis, parsiveža žmogiškąjį ir finansinį kapitalą, kuris gali tapti šalies augimo ir plėtros garantu. Grįžę emigrantai atneša naujų žinių, patirties bei kompetencijų, įgytų emigracijoje. Todėl šis reiškinys dažnai laikomas pozityviu ženklu šalies vystymuisi bei migracijos politikos sėkmei. Grįžtamoji migracija nėra vienodas procesas visiems migrantams – žmonės grįžta dėl įvairių priežasčių: šeimos, ekonominių motyvų, siekio realizuoti sukaupytą profesinę patirtį gimtojoje šalyje arba dėl asmeninių ir kultūrinių poreikių.

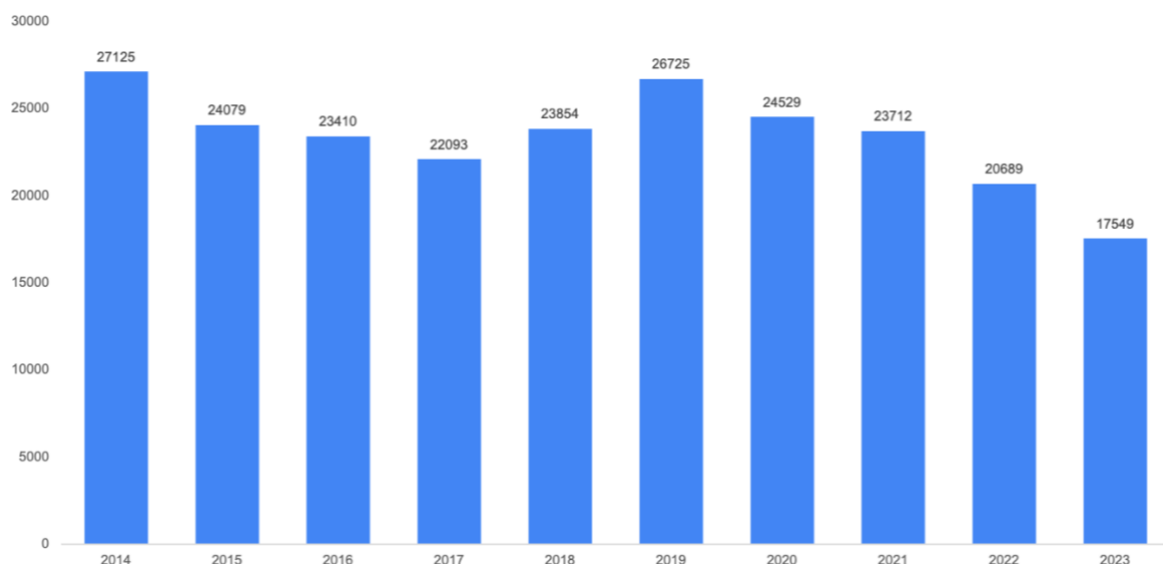
Nors grįžtamoji migracija gali būti laikoma teigiamu reiškiniu, ji nėra be iššūkių. Sugrįžę migrantai neretai susiduria su sunkumais prisitaikydami prie vietinės rinkos realijų. Socialinė, ekonominė ir psichologinė adaptacija gali būti sudėtinga, ypač tiems, kurie ilgą laiką gyveno užsienyje. Todėl pasitaiko atvejų, kai sugrįžę migrantai nesugeba prisitaikyti prie buvusios socialinės bei politinės padėties ir dar sykį emigruoja (Jakešová, 1997). Dažnai žmonės patiria „kultūrinį šoką“ – jie pastebi, kad gimtoji šalis per laiką pasikeitė, o jų asmeninė patirtis užsienyje taip pat juos pakeitė.

Šiuo atveju itin svarbūs tampa integracijos programų kūrimas ir socialinės politikos iniciatyvos, kurios padėtų migrantams sklandžiau reintegruoti.

Mokslininkai, analizuodami su reintegracijos iššūkiais susiduriančių reemigrantų problemas, akcentuoja skirtingus šių problemų aspektus. Pavyzdžiui, K. Koser ir K. Kuschminder (2015) tyrinėjo savanoriško grįžimo ir reintegracijos iššūkius, atskleidžiant sudėtingus reintegracijos mechanizmus bei vertindami paramos priemonių veiksmingumą, o K. Newland (2017) pabrėžė politikos svarbą grįžtančių migrantų integracijai, analizuodamas kartų skirtumus. Tuo tarpu A. Christou (2006) tyrinėjo antrosios bangos graikų-amerikiečių grįžimą į Graikiją, atskleidžiant, kaip šie asmenys patyrė dvigubos tapatybės iššūkius: gyvendami Graikijoje, jie jautėsi labiau amerikiečiai nei graikai, o Amerikoje – atvirkščiai. A. Christou tyrime dalyvavę graikai-amerikiečiai taip pat minėjo, kad, grįžę į Graikiją, dažnai jausdavosi nesuprasti dėl savo kalbos ypatumų ar amerikietiško mentaliteto, kuris kartais kėlė aplinkinių neigiamas reakcijas.

Panašiai T. Yoshida, D. Matsumoto, T. Akiyama et al. (2002) tyrimo metu nustatė, kad grįžę asmenys dažnai jaučiasi besiskiriantys nuo kitų dėl pasikeitusio mąstymo ir suvokimo, todėl visuomenėje gali patirti ignoravimą arba pašaipą. Grįžimo patirtį dažnai nulemia vieta, į kurią grįžtama, bei visuomenė, jei ji linkusi lengvai priimti pokyčius, grįžimas gali tapti valstybės plėtros garantu. Šie ir kiti tyrimai rodo, kad reintegracijos proceso sėkmė daug priklauso nuo visuomenės požiūrio į grįžusiuosius ir jų galimybės adaptuotis kilmės šalyje, kas yra svarbus aspektas nagrinėjant grįžtamąją migraciją.

Lietuvoje grįžtamosios migracijos dinamika per pastarąjį dešimtmetį buvo stipriai paveikta įvairių geopolitinių ir ekonominių įvykių. Remiantis statistika, pateikta Lietuvos oficialios statistikos portale (atnaujinta 2024 m. birželio 3 d.), galima pastebėti tendencijas, kurios siejasi su pasaulinėmis krizėmis bei politiniais pokyčiais. Nuo 2014 iki 2017 metų grįžusiųjų Lietuvos piliečių skaičius nuosekliai mažėjo (1 pav.). Tam įtakos galėjo turėti 2015 m. Lietuvos įvesta bendra Europos Sąjungos valiuta – euras, nes, pastebėtina, kad nuo 2015 m. pradžios iki 2019 m. pabaigos Lietuvoje prekių ir paslaugų kainos išaugo labiau nei vidutiniškai ES (Šiaudinis et al. 2020). Tačiau situacija pasikeitė 2018–2019 metais, kuomet grįžusiųjų skaičius išaugo (ypač 2019 m. iki 26725 asmenų). E. Urbanovič (2024) pažymi, kad vienas reikšmingiausių veiksnių, galėjusių lemti šią kaitą, buvo „Brexit“. Pasikeitus atvykimo į Jungtinę Karalystę sąlygoms, vis mažiau Lietuvos piliečių ryžosi vykti į šią šalį, o sugriežtinti reikalavimai atbaidė tuos, kurie nesiekė nuolatinės rezidencijos. Todėl galima kelti prielaidą, kad daug piliečių grįžo iš Jungtinės Karalystės dėl nesaugumo, susijusio su šios šalies pasitraukimu iš Europos Sąjungos.

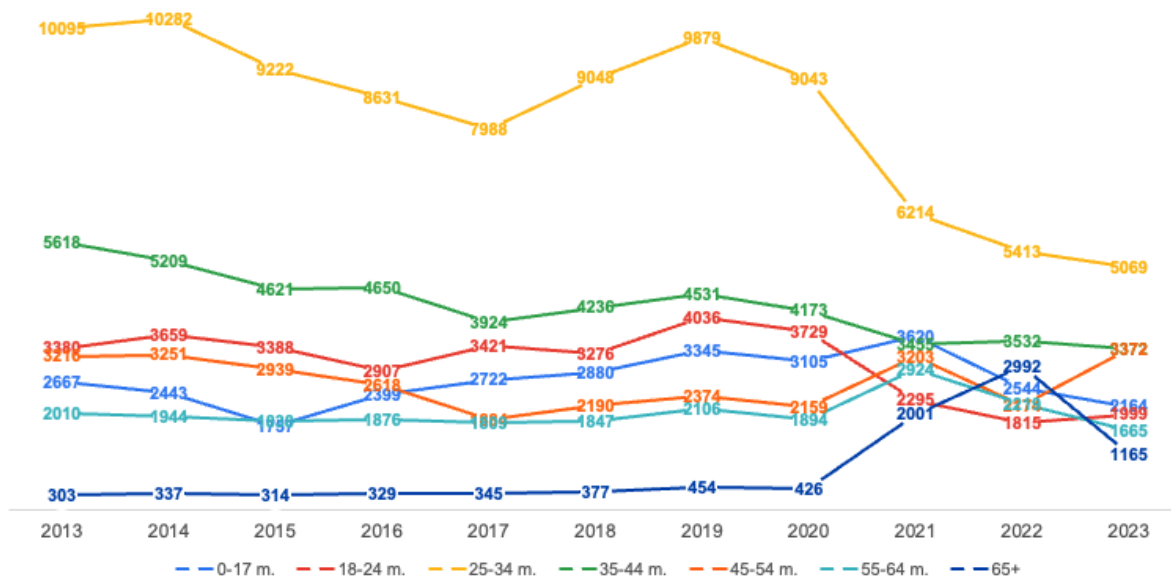
1 pav.: Į Lietuvą grįžusių Lietuvos piliečių skaičius 2014–2023 m.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Oficialios statistikos portalo duomenimis (atnaujinti 2024-06-03)

COVID-19 pandemijos metu (2020–2021 m.) grįžusiųjų skaičius išliko panašus (1 pav.). Galima bandyti kelti prielaidą, kad emigrantai susidūrė su darbo rinkos neaiškumais ir apribojimais užsienyje. Pandemija galimai tapo svarbiu veiksniu, paskatinusiu žmones sugrįžti į savo tėvynę, ieškant saugumo bei artimesnių ryšių su šeima (Percival 2020). Vis dėlto 2022–2023 metais Lietuvos grįžtamosios migracijos srautai sumažėjo dėl geopolitinių bei ekonominių veiksnių (1 pav.). 2022 m. Rusijos agresija Ukrainoje sukėlė ne tik humanitarinę krizę, bet ir ekonominio nestabilumo bangą Europoje. Tai galėjo paveikti ir Lietuvos piliečių sprendimus – nors dalis emigrantų galėjo grįžti dėl baimės gyventi nestabiliose šalyse, kitus nuo grįžimo potencialiai stabdė nuolat auganti infliacija ir kylančios pragyvenimo išlaidos Lietuvoje. 2023 metais stebimas ypač didelis grįžtančiųjų skaičiaus sumažėjimas (iki 17549 asmenų), rodantis, kad globalios problemos, įskaitant infliaciją, energijos krizę bei pasaulinę ekonomikos stagnaciją, darė įtaką tiek emigrantų, tiek potencialių grįžtančiųjų sprendimams.

Per pastarąjį dešimtmetį Lietuvoje keitėsi ir į šalį sugrįžtančių asmenų amžiaus pasiskirstymo tendencijos. Nuo 2013 iki 2023 m. laikotarpį galima pastebėti, kad grįžimą į Lietuvą dažniausiai rinkose jauni 25–34 m. amžiaus grupės asmenys (2 pav.). Ši grupė išsiskiria didžiausiu skaičiumi grįžusiųjų per visą nagrinėjamą laikotarpį. Nors mažėjimo tendencija dešimtmečiu akivaizdi – nuo 10095 asmenų 2013 m. iki 5069 asmenų 2023 m., ši grupė vis dar sudaro didžiausią dalį grįžtančių asmenų. Taip pat pastebima, kad reikšmingą dalį grįžusiųjų sudaro darbingo amžiaus asmenys, priklausantys 35–44 m. amžiaus grupei. 18–24 m. amžiaus grupės skaičius taip pat pastebimai prisidėjo prie bendros statistikos. Vyresnio amžiaus žmonių sugrįžimas yra žymiai mažesnis. Pavyzdžiui, 55–64 m. amžiaus grupei priklausančių grįžusiųjų skaičius svyravo nuo 2010 (2013 m.)

iki 1665 (2023 m.). Dar vyresnių, 65+ m. grupės, skaičiai išlieka žemi – ši grupė 2013 m. sudarė tik 303 asmenis, nors 2021 m. šis skaičius buvo šoktelėjęs iki 2001, tačiau vėliau sumažėjo iki 1165 (2023 m.).

2 pav.: Į Lietuvą grįžusių Lietuvos piliečių skaičius pagal amžių 2013-2023 m.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Oficialios statistikos portalo duomenimis (atnaujinti 2024-06-03)

2021–2023 m. ženkliai išaugęs 65 m. ir vyresnio amžiaus asmenų sugrįžimas į Lietuvą gali būti paaiškinami keliais veiksniais. Viena galimų priežasčių – COVID-19 pandemijos poveikis. Pandemijos metu daugelis vyresnio amžiaus žmonių galėjo jaustis nesaugiai užsienyje dėl ribotos prieigos prie sveikatos paslaugų, socialinės izoliacijos ar ekonominio neapibrėžtumo (Percival 2020). Grįžimas į Lietuvą galėjo tapti sprendimu užsitikrinti artimųjų paramą ir prieinamą sveikatos apsaugą. Vyresnio amžiaus emigrantai, kurie anksčiau išvyko į užsienį, galėjo nuspręsti sugrįžti į gimtąją šalį, siekdami praleisti senatvę arčiau šeimos (Percival 2020). Pandemija paskatino daugelį žmonių permąstyti savo prioritetus, todėl noras būti arčiau artimųjų galėjo tapti svarbiu motyvu.

Taigi grįžtamoji migracija yra sudėtingas ir daugialypis reiškiny, turintis reikšmingą įtaką kilmės šalių socialinei, ekonominei ir kultūrinei raidai. Statistiniai duomenys rodo, kad šis procesas dažnai priklauso nuo globalių veiksnių, tokių kaip geopolitiniai įvykiai, pandemijos ar ekonominiai pokyčiai, kurie lemia ne tik grįžtančiųjų skaičių, bet ir jų reintegracijos sėkmę. Lietuvoje per pastarąjį dešimtmetį grįžtamoji migracija patyrė reikšmingų pokyčių: nuo 2018 iki 2021 m. grįžtančiųjų skaičius augo, tačiau 2023 m. pastebėtas sulėtėjimas, kurį lėmė tokios globalios problemos kaip infliacija, energijos krizė ir pasaulinė ekonomikos stagnacija. Nors daugiausia grįžta jauni ir darbingo amžiaus žmonės, pandemijos metu ženkliai išaugo vyresnių asmenų sugrįžimas. Kad grįžtamoji

migracija būtų sėkminga, svarbu ne tik adekvati valstybinė parama, bet ir visuomenės požiūris bei veiksmingos integracijos programos, kurios padėtų sugrįžusiems emigrantams sklandžiai įsitraukti į gimtosios šalies gyvenimą ir prisidėti prie jos ilgalaikės plėtros.

1.2. Dvigubos pilietybės klausimas ir jo įtaka grįžtamajai migracijai

Pilietybės reguliavimas yra ne tik teisinis, bet ir socialinis bei politinis klausimas, turintis įtaką emigrantų ryšiui su gimtine ir jų apsisprendimui grįžti (Vink et al., 2019). Todėl prieš analizuojant dvigubos pilietybės problematiką ir jos poveikį grįžtamajai migracijai, svarbu išnagrinėti pilietybės teisinio reguliavimo Lietuvoje ypatumus.

Lietuvoje pilietybės įgijimą, praradimą ir atkūrimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas (galiojanti redakcija nuo 2024). Šis teisės aktas nustato pagrindines pilietybės suteikimo sąlygas, apibrėžia, kokiais atvejais leidžiama turėti dvigubą pilietybę, bei numato pilietybės praradimo priežastis. Šiuo metu Lietuvoje dviguba pilietybė leidžiama tik išimtiniais atvejais, kas gali apriboti potencialų grįžtančių migrantų skaičių. Nuo 2015 m. lapkričio 28 d. įsigaliojo Pilietybės įstatymo pakeitimas, leidžiantis asmenims būti ir Lietuvos ir kitų valstybių piliečiams, jei jie jas įgijo gimimu. Šiandien Pilietybės įstatyme (2024) yra numatyta 11 išimčių kada Lietuvos pilietis kartu gali būti ir kitos valstybės piliečiu:

1. Lietuvos Respublikos pilietybę ir kitos valstybės pilietybę įgijo gimdamas;
2. yra asmuo, išstremtas iš okupuotos Lietuvos Respublikos iki 1990 m. kovo 11 d;
3. yra asmuo, išvykęs iš Lietuvos iki 1990 m. kovo 11 d;
4. yra 2 ar 3 punkte nurodyto asmens palikuonis;
5. sudarydamas santuoką su kitos valstybės piliečiu savaime (*ipso facto*) įgijo tos valstybės pilietybę;
6. yra asmuo, įvaikintas LR piliečių (piliečio) iki jam sukako 18 metų, ir dėl to įgijęs LR pilietybę;
7. yra asmuo – LR pilietis, jeigu jį, iki jam sukako 18 m. įvaikino kitos valstybės piliečiai (pilietis) ir dėl to jis įgijo kitos valstybės pilietybę;
8. Lietuvos Respublikos pilietybę įgijo išimties tvarka, būdamas kitos valstybės pilietis;
9. yra asmuo, kuris išsaugojo LR pilietybę arba kuriam LR pilietybė buvo grąžinta dėl to, kad jis turi ypatingų nuopelnų Lietuvos valstybei;
10. Lietuvos Respublikos pilietybę įgijo turėdamas pabėgėlio statusą Lietuvos Respublikoje;
11. yra asmuo, kuris gimdamas įgijo Lietuvos Respublikos pilietybę, o kitos valstybės pilietybę, iki jam sukako 18 metų, įgijo ne gimdamas.

Vieninteliai Lietuvos piliečiai, kurie į išvardintas išimtis praktiškai nepatenka, yra išvykusieji po 1990–ųjų. Todėl tokį teisinį reguliavimą dažnai lydi kritika. Teisininkas H. Šinkūnas pastebi: „Lietuvos Respublikos pilietybės teisinis reguliavimas dažnai yra sunkiai suvokiamas. Pavyzdžiui, asmens, kurio protėviai iš Lietuvos išvyko po 1940 m., palikuonys, net neturintys jokio ryšio su Lietuva, gali atkurti pilietybę. Tuo tarpu, jei išvykimas įvyko po 1990 m., situacija yra visiškai kitokia“ (iš Lapėnaitės straipsnio 2023 m.). Šis pilietybės įstatymo aspektas atskleidžia, kad pagrindinis kriterijus nėra pats asmuo ar jo ryšys su Lietuva, bet laikotarpis, kada buvo palikta šalis.

Lietuvoje dvigubos pilietybės tema išlieka itin aktuali, nes dabartinė Konstitucija griežtai apibrėžia pilietybės išsaugojimo galimybes. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnį, „išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis“. Šalyje du kartus buvo surengti referendumai dėl pilietybės išsaugojimo – 2019 m. gegužės 12 d. ir 2024 m. gegužės 12 d. Abu kartus nepavyko pasiekti reikiamo rinkėjų balsų skaičiaus, kuris būtinas Konstitucijos pakeitimui. Tiesa, remiantis Vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau VRK) duomenimis, tiek 2019, tiek 2024 metais, referendumuose pilietybės išsaugojimą palaikė virš 70 % balsavusiųjų (2019 m. – 71,78 %, 2024 m. – 73,9 %), bet tam, kad Konstitucijos pataisa būtų priimta, už ją privalo balsuoti ne mažiau kaip pusė rinkimų teisę turinčių asmenų. Tokia referendumo kartelė yra aukštesnė nei renkant šalies prezidentą, ar parlamentą. Todėl tiek vienu, tiek kitu atveju tokiems referendumų rezultatams didelės įtakos turėjo neaktyvi tautos dalis, tie, kurie neateina balsuoti. Nepaisant to, kad Konstitucijos pataisa dėl pilietybės išsaugojimo nebuvo priimta, išlieka klausimas, kaip šis sprendimas galėtų paveikti grįžtamosios migracijos tendencijas Lietuvoje.

Pilietybės įstatymo (galiojanti redakcija nuo 2024) 24 straipsnyje nurodomos devynios Lietuvos Respublikos pilietybės netekimo priežastys, tačiau absoliuti dauguma žmonių Lietuvos pilietybės netenka dėl dviejų priežasčių: įgijus kitos valstybės pilietybę arba jos atsisakius (lentelė Nr. 1).

Lentelė Nr. 1: Asmenų, netekusių Lietuvos Respublikos pilietybės, skaičiai

Lietuvos Respublikos pilietybės netekimo pagrindas	2019	2020	2021	2022	2023
Atsisakius Lietuvos Respublikos pilietybės	16	16	38	132	84
Įgijus kitos valstybės pilietybę	1101	1252	1000	841	995
Iš viso	1117	1268	1038	973	1083

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis „Migracijos metraštyje 2023“ skelbiamais Migracijos departamento duomenimis

Migracijos departamento duomenimis (2023), Lietuva kasmet netenka vidutiniškai apie tūkstančio piliečių. Absoliuti dauguma jų praranda Lietuvos pilietybę, įgytą gimimu, dėl to, kad įgyja

kitos valstybės pilietybę (lentelė Nr. 1). Vis dėlto „tikrieji“ skaičiai gali būti žymiai didesni, nes Lietuva apie savo piliečių kitos valstybės pilietybės įgijimą paprastai sužino tik tada, kai pats asmuo apie tai praneša. Šiuo metu galiojantis Pilietybės įstatymas (2024) numato, kad pilietis, įgijęs kitos valstybės pilietybę, privalo per du mėnesius raštu informuoti Migracijos departamentą, Lietuvos Respublikos diplomatinę atstovybę ar konsulinę įstaigą (jei apie tai nepranešama laiku, asmeniui gresia bauda nuo 300 iki 850 eurų). Tačiau, jei žmogus nepraneša, o faktas nepaaiškėja kitais būdais, pavyzdžiui, tvarkant santuokos dokumentus Lietuvos institucijose, sprendžiant su vaikais susijusius klausimus ar pašaukiant atlikti privalomąją karo tarnybą, Lietuva išlieka nežinioje, kiek jos piliečių yra įgiję kitų valstybių pilietybes.

Toks pilietybės teisinis reguliavimas gali turėti reikšmingą poveikį grįžtamajai migracijai. Užsienio tyrimai (Ho, 2011; Anghel et al., 2016; Faist, 2016) rodo, kad griežti dvigubos pilietybės apribojimai ir sudėtingos jos suteikimo sąlygos sukuria kliūtis, kurios mažina emigrantų motyvą ir galimybes grįžti į gimtąją šalį. Dvigubos pilietybės nesuteikimas dažnai apsunkina emigranto ryšio su kilmės šalimi išsaugojimą, o tai tampa dar viena kliūtimi grįžtamajai migracijai. Šie tyrimai leidžia daryti prielaidą, kad dvigubos pilietybės institutas gali atlikti svarbų vaidmenį skatinant emigrantus grįžti į gimtąją šalį. Užtikrinant teisę į dvigubą pilietybę, būtų lengviau palaikyti ryšius tiek su gimtąja, tiek su priimančiąja šalimi ir stiprinti emocinį bei teisinį ryšį su gimtine, kas galėtų paskatinti daugiau emigrantų apsispręsti sugrįžti (Khara, Satapathy, 2022).

D. Leblang (2015) nagrinėjo dvigubos pilietybės politikos įtaką grįžtamajai migracijai, pasitelkdamas mikro ir makro lygio duomenis. Mikro lygio tyrimai, paremti migrantų apklausomis, atskleidė, kad migrantai, turintys teisę į dvigubą pilietybę, dažniau siunčia perlaidas ir išreiškia stipresnį norą grįžti į savo gimtinę. Šis noras grįžti rodo, kad dviguba pilietybė gali veikti kaip tiltas tarp emigranto ir jo gimtosios šalies, mažinantis reintegracijos kliūtis ir stiprinantis emigranto ryšius su kilmės šalimi. I. Bloemraad (2004) tyrimai taip pat parodė, kad dviguba pilietybė mažina kultūrinės ir politinės integracijos kaštus, todėl migrantai lengviau išlaiko transnacionalinius ryšius. Tai leidžia natūralizuotis priimančioje šalyje be gimtinės pilietybės praradimo, kas ypač svarbu palaikant ryšį su šeima ir bendruomene.

Makro lygio analizėje D. Leblang (2015) pateikia įrodymų, kad šalys, suteikiančios dvigubą pilietybę, gauna daugiau perlaidų ir skatina daugiau žmonių grįžti, nei tos šalys, kurios tokios politikos netaiko. Toks politinis sprendimas padeda šaliai pritraukti žmogiškąjį kapitalą, nes sugrįžę migrantai dažnai atsineša užsienyje sukauptą darbo patirtį, įgūdžius bei tarptautinius ryšius, kurie gali turėti teigiamą poveikį šalies ekonomikai ir skatinti technologijų sklaidą. D. Leblang (2015) taip pat nustatė, kad dviguba pilietybė skatina didesnį migrantų įsitraukimą į ekonominius procesus gimtinėje. Migrantai, turintys dvigubą pilietybę, dažniau siunčia pinigus namo, nes šis statusas palengvina jų grįžimą ir reintegraciją bei stiprina ekonominius ryšius su kilmės šalimi. Tokie migrantai dažniau

siekia ne tik finansiškai paremti šeimą, bet ir investuoti į vietos ekonomiką, pavyzdžiui, įsigydami nekilnojamąjį turtą ar kurdami verslą.

Taigi dviguba pilietybė skatina perlaidas – lėšas, kurias migrantai siunčia atgal į savo gimtąsias šalis. Perlaidos yra svarbus finansinis šaltinis, kuris padeda stabilizuoti ekonomiką gimtosiose šalyse, ypač kai vietinė ekonomika patiria sunkumus (Leblang, 2015). R. Chami et al. (2008) pastebėjo, kad šalys, leidžiančios dvigubą pilietybę, gauna daugiau perlaidų nei tos, kurios tokios politikos netaiko. Perlaidos itin svarbu besivystančioms valstybėms, kurios priklauso nuo perlaidų kaip pagrindinio ekonominio stabilumo ir plėtros šaltinio (J. Jr., Page, 2005). R.H. Adams Jr. ir Page (2005) tyrimai atskleidė, kad tarptautinės perlaidos reikšmingai prisideda prie skurdo mažinimo: 10 % padidėjęs perlaidų kiekis vienam gyventojui vidutiniškai sumažina žmonių, gyvenančių žemiau 1 JAV dolerio per dieną skurdo ribos, dalį 3,5 %. Panašiai ir tarptautinė migracija turi teigiamą poveikį skurdo mažinimui – 10 % padidėjęs migrantų dalies populiacijoje rodiklis sumažina skurstančių žmonių dalį 2,1 %. Be to, perlaidos iš užsienio dažnai daro didesnę poveikį skurdo mažinimui nei pajamos, gaunamos iš vietinės ekonominės veiklos, lyginant doleris už dolerį (Adams Jr., Page, 2005).

Visgi pastebima, kad dviguba pilietybė nėra pagrindinis veiksnys, lemiantis migrantų sprendimą grįžti. Tyrimai (Carling, 2008; Bauböck, 2006) rodo, kad dviguba pilietybė iš tiesų palengvina emigrantų apsisprendimą grįžti ar palaikyti ryšius su kilmės šalimi, tačiau dažniausiai tik kaip papildomas veiksnys. Grįžimą dažniausiai lemia kiti veiksniai, tokie kaip gyvenimo kokybė, ekonominės ar šeimos aplinkybės bei galimybė užtikrinti karjerą kilmės šalyje. Visgi emigrantai, turintys dvigubą pilietybę, neretai pasinaudoja šia galimybe laisviau judėti tarp šalių. Dviguba pilietybė gali paskatinti žmones išvykti, suteikdama didesnę mobilumą ir prieigą prie galimybių (Harpaz, 2019). Ji dažnai laikoma priemone, leidžiančia siekti ekonominių ar asmeninių tikslų kitur, nenutraukiant ryšių su gimtine (Ramos, Lauzardo, McCarthy, 2018). Be to, dviguba pilietybė suteikia galimybes dirbti ir gyventi keliose šalyse, užtikrindama geresnes ekonomines, edukacines ir asmenines perspektyvas. Tyrimai (Alarian, Goodman, 2017) rodo, kad asmenys, kurie gali išsaugoti kilmės šalies pilietybę kartu įgydami kitą, yra labiau linkę svarstyti emigraciją, žinodami, kad jie gali grįžti neprarasdami teisių ar statuso gimtojoje šalyje.

Taigi, ši situacija sukuria paradoksą: dviguba pilietybė vienu metu gali skatinti ir grįžtamąją migraciją, ir išvykimą iš kilmės šalies. Tokiu atveju dviguba pilietybė tampa mobilumo įrankiu, kuris priklausomai nuo asmeninių ar ekonominių aplinkybių, panaudojamas tiek grįžtant į gimtinę, tiek ją paliekant. Galu gale, dvigubos pilietybės poveikis migracijos sprendimams priklauso nuo individualių poreikių ir globalių socialinių-ekonominių sąlygų.

1.3. Lietuvos socialinė politika grįžtamosios migracijos srityje

Vertinant Lietuvos socialinę politiką, matyti, kad grįžtamąją migraciją skatinančios priemonės yra įvardintos įvairiuose nacionaliniuose dokumentuose, kaip antai Migracijos politikos gairėse (2014) ir įvairiose reintegracijos programose. Šios iniciatyvos daugiausia orientuojasi į ekonominius ir socialinius aspektus, pavyzdžiui, pagalbos reintegracijai teikimą ir darbo rėmimo programas. Sugrįžtantys migrantai, kaip ir naujai atvykstantys į kitą šalį, susiduria su panašiais naujo gyvenimo „susikūrimo“ etapais, todėl reintegracijos pagalba jiems tampa itin svarbi ir aktuali.

Viena svarbiausių socialinių iniciatyvų šioje srityje buvo 2015-2023 m. Tarptautinės migracijos organizacijos (IOM) vykdomas projektas **„Renkuosi Lietuvą“**. Jo tikslas buvo palengvinti ir paskatinti Lietuvos piliečių, jų šeimos narių bei lietuvių kilmės asmenų grįžimą į Lietuvą (IOM Lietuvoje 2024). Projekto metu buvo suteikta daugiau nei 65 tūkst. konsultacijų tiek raštu, tiek žodžiu, apie grįžimą bei dokumentų tvarkymą. Buvo organizuojami susitikimai su lietuvių bendruomenėmis visame pasaulyje. Informacija buvo teikiama įvairiausiais gyvenimo Lietuvoje, dokumentų tvarkymo, integracijos klausimais. Per aštuonerius projekto vykdymo metus pastebėtas augantis grįžtančiųjų į Lietuvą skaičius ir didėjantis poreikis konsultuotis dėl sugrįžimo, kas patvirtino tokių programų būtinybę siekiant užtikrinti sklandesnę grįžtančiųjų integraciją šalyje. Šios programos tęstinumas šiuo metu vykdomas IOM Lietuva įsteigtame Migracijos informacijos centre.

2021 m. užsienio reikalų ministras patvirtino pagrindinį Lietuvos diasporos politikos strateginį dokumentą – **Lietuvos diasporos politikos strateginės gairės „Globali Lietuva“ 2022-2030 m.** (toliau Strateginės gairės „Globali Lietuva“), reglamentuojantį Lietuvos ir diasporos santykių plėtrą artimiausią dešimtmetį. Strateginių gairių „Globali Lietuva“ tikslas – sustiprinti ir išplėsti valstybės ir diasporos ryšį, dialogą bei partnerystę, siekiant skatinti tautinės tapatybės ir lietuviybės užsienyje išsaugojimą ir puoselėjimą, sudaryti sąlygas aktyvesniam diasporos dalyvavimui kuriant gerovę ir saugumą Lietuvoje bei grįžimui į Lietuvą (Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija 2021). Gairės įgyvendinamos vadovaujantis kasmet atnaujinamu ir vieniems metams pratęsiamu trejų metų veiksmų planu, kurio rengime aktyviai dalyvauja ne tik Lietuvos valstybinės institucijos, savivaldybės, bet ir Pasaulio lietuvių bendruomenė, Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga, VŠĮ „Global Lithuanian Leaders“, Lituanistinių mokyklų asociacija, „Diaspora LT“ ir kitos diasporą telkiančios organizacijos.

Strateginių gairių „Globali Lietuva“ (2021) ypatingas dėmesys skirtas grįžimo į Lietuvą skatinimui ir reintegracijos procesų gerinimui. 2023 m. sukurta nauja „Globalios Lietuvos“ svetainė, administruojama Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos Globalios Lietuvos departamento. Joje žmonės, planuojantys sugrįžti, gali rasti visą reikalingą informaciją apie grįžimą į Lietuvą vienoje vietoje. Taip pat nuo 2024 m. pradžios pradėjo veikti informacijos planuojantiems

sugrįžti į Lietuvą centras „**Grižtu LT**“, pakeitęs šią funkciją valstybės biudžeto lėšoms vykdžiusį migracijos informacijos centras (MIC) „Renkuosi Lietuvą“, veikusį IOM Vilniaus biure (Strateginių gairių „Globali Lietuva“ ataskaita 2023).

Taip pat pastebėtina, kad tarp Lietuvos piliečių užsienyje vis dar daug netikrumo dėl Lietuvos darbo rinkos, nerandami patikimi informacijos šaltiniai arba rasta informacija pateikiama sudėtingais terminais. 2022 m. buvo sėkmingai tęsiamas Užimtumo tarnybos grįžtamosios migracijos skatinimo projektas „**Gal į Lietuvą?**“, skirtas emigravusiems šalies gyventojams, svarstantiems sugrįžti dirbti ir gyventi Lietuvoje, skleisti informaciją užsienyje gyvenantiems Lietuvos piliečiams apie Lietuvos darbo rinką, darbdavius ir jų lūkesčius. Projektą vykdo Užimtumo tarnyba, įgyvendindama Vyriausybės patvirtintą Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018-2030 metų strategijos tarpinstitucinės veiklos planą.

Be to, Užsienio Reikalų ministerija (toliau URM) didelį dėmesį skyrė Lietuvos diasporos jaunimo skatinimui sugrįžti, jaunųjų diasporos atstovų tautinės tapatybės ir pilietiškumo ugdymui. URM parėmė asociacijos „**Bring Together LT**“ projektą, sudarant galimybę Lietuvos diasporos jaunimui dalyvauti 2023 m. vykusioje vasaros stažuočių ir modernios Lietuvos pažinimo programoje. URM užsienyje studijuojantiems Lietuvos piliečiams organizavo pažintinę programą Lietuvos institucijose ir įstaigose, siekiant paskatinti jaunimą po studijų užsienyje grįžti ir savo tolimesnę karjerą kurti Lietuvoje (Strateginių gairių „Globali Lietuva“ ataskaita 2023).

Taigi, Lietuvos socialinė politika grįžtamosios migracijos srityje siekia ne tik palengvinti sugrįžimo procesą, bet ir užtikrinti sėkmingą tautiečių reintegraciją. Norėdama paskatinti Lietuvos piliečius grįžti į gimtinę, Lietuva vykdo įvairias grįžtamosios migracijos programas, kurios orientuotos į jų integraciją darbo rinkoje, švietimo sistemoje ir visuomeniniame gyvenime. Grįžtamoji migracija yra vienas iš svarbiausių Lietuvos politikos prioritetų, siekiant stiprinti šalies ekonomiką ir išsaugoti tautinį identitetą – archajišką kalbą, baltų kultūrą bei turtingą istoriją. Šios iniciatyvos skirtos tam, kad grįžtantys Lietuvos piliečiai patirtų kuo mažiau socialinių, ekonominių ir psichologinių kliūčių. Todėl itin svarbu įgyvendinti veiksmingas reintegracijos programas, kurios padėtų migrantams sėkmingai prisitaikyti prie pasikeitusios Lietuvos visuomenės ir aktyviai dalyvauti jos gyvenime. Detaliau šie aspektai bus aptarti dokumentų analizės dalyje.

2. Tyrimo tikslai ir uždaviniai

Šiame darbe buvo atlikti du tyrimai, siekiant išsamiai įvertinti galimybės turėti dvigubą pilietybę įtaką grįžtamajai migracijai bei su tuo susijusius socialinės politikos aspektus.

Pirmasis tyrimas – **žvalgomasis (pilotinis) tyrimas**, kurio **tikslas** buvo nustatyti, kaip emigrantai iš Lietuvos vertina dvigubos pilietybės galimybę ir ar/kaip galimybė turėti dvigubą pilietybę paveiktų jų sprendimą grįžti į Lietuvą.

Pilotinio tyrimo tikslui pasiekti buvo iškelti šie **uždaviniai**:

1. Nustatyti užsienyje gyvenančių emigrantų iš Lietuvos požiūrį į dvigubos pilietybės reikšmę.
2. Išsiaiškinti tyrimo dalyvių nuomonę apie galimybės turėti dvigubą pilietybę poveikį jų sprendimui (ne)grįžti į Lietuvą.
3. Nustatyti, kokie kiti veiksniai turi įtakos tyrimo dalyvių sprendimui (ne)grįžti į Lietuvą.

Antrasis tyrimas – **dokumentų analizė**, kurios tikslas yra nustatyti, kokias teises į socialinės apsaugos paslaugas Lietuvoje turi grįžę Lietuvos piliečiai bei asmenys, praradę arba savo noru atsisakę Lietuvos pilietybės ir įgiję kitos šalies pilietybę.

Dokumentų analizės tikslui pasiekti iškelti šie **uždaviniai**:

1. Identifikuoti aktualius teisės aktus, apibrėžiančius grįžtamosios migracijos sampratą ir jos politiką.
2. Išanalizuoti šiuose dokumentuose reglamentuojamas grįžtančiųjų į Lietuvą migrantų (praradusių arba netekusių Lietuvos pilietybės) teises į socialinę apsaugą, įskaitant teises, susijusias su sveikatos priežiūra, pensijomis, socialinėmis išmokomis ir kitomis socialinėmis garantijomis.

Šie tyrimai papildo vienas kitą, sudarydami pagrindą išsamiai dvigubos pilietybės ir grįžtamosios migracijos sąveikos analizei.

3. Tyrimo metodologija

3.1. Pilotinio tyrimo metodologija

Tyrimo metodai ir įrankiai:

Šiame tyrime pasirinkta **aprašomoji tyrimo strategija**, siekiant išanalizuoti, kiek galimybė turėti dvigubą pilietybę galėtų paveikti iš Lietuvos emigravusių asmenų sprendimą grįžti. Tyrimo metodas – **internetinė apklausa**.

Internetinė apklausa buvo pasirinkta dėl jos patogumo ir galimybės pasiekti skirtingose šalyse gyvenančius respondentus. Tyrimo duomenys buvo surinkti naudojant **pusiau struktūruotą anketą**, parengta naudojantis internetinių apklausų platforma „*Google Forms*“. Klausimyną sudarė atviri klausimai bei uždari demografiniai klausimai. Klausimai buvo sugrupuoti į šias temas:

1. Demografiniai duomenys: klausimai apie respondentų amžių, lytį, gyvenamąją šalį ir emigracijos trukmę.
2. Požiūris į dvigubą pilietybę: respondentų nuomonė apie dvigubos pilietybės reikšmę ir jos svarbą jiems asmeniškai.
3. Dvigubos pilietybės poveikis grįžimui: klausimai apie tai, ar/kaip galimybė turėti dvigubą pilietybę paveiktų jų sprendimą grįžti į Lietuvą.
4. Papildomi veiksniai: klausimai apie kitus grįžimo motyvus.

Tyrimo imtis ir duomenų rinkimas:

Pilotiniame tyrime buvo pasitelkta **patogioji imtis**. Respondentai buvo kviečiami dalyvauti apklausoje per socialinius tinklus ir platformas, skirtas užsienio lietuvių bendruomenėms. Anketa buvo anoniminė, užtikrinant duomenų konfidencialumą.

Tyrimo **tikslinė grupė** – Lietuvos emigrantai, šiuo metu gyvenantys užsienyje.

Tyrimas buvo organizuojamas remiantis Vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau VRK) duomenimis iš 2024 m. gegužės 12 d. vykusio referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo. Pagal VRK duomenis, didžiausi balsavusių užsienio lietuvių skaičiai buvo iš Jungtinės Karalystės, Airijos ir Vokietijos. Atsižvelgiant į šią informaciją, pirmiausia apklausa buvo platinama Jungtinės Karalystės, Airijos ir Vokietijos užsienio lietuvių bendruomenėse per socialinius tinklus.

Planuojama tyrimo imtis buvo ne mažiau nei 100 respondentų. Tačiau dėl nepakankamo respondentų aktyvumo pirmojo duomenų rinkimo etapo metu pavyko surinkti tik 31 respondentų atsakymus. Atsižvelgiant į tai, tyrimas buvo pratęstas, ir apklausa buvo pakartotinai išplatinta kitų šalių užsienio lietuvių bendruomenėse per socialinius tinklus. Pakartotinė apklausa leido surinkti dar 30 atsakymų, taip iš viso pasiekiant 61 respondentus.

3.2. Dokumentų analizės metodologija

Dokumentų atranka ir analizė:

Dokumentų analizė remiasi pagrindinių Lietuvos teisės aktų, tarptautinių susitarimų ir kitų norminių dokumentų peržiūra bei interpretacija socialinės politikos grįžtamosios migracijos srityje perspektyvoje. Išnagrinėti šie pagrindiniai šaltiniai:

1. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas (galiojanti redakcija nuo 2024).
2. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties (galiojanti redakcija nuo 2025).

3. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas (galiojanti redakcija nuo 2024).
4. Įsakymas dėl Lietuvos diasporos politikos strateginių gairių „Globali Lietuva“ 2022–2030 m. patvirtinimo (2021).
5. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (2004).
6. 2021–2030 m. Švietimo plėtros programą (2020).
7. Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašą (2022).
8. Globali su aukštauoju mokslu susijusių kvalifikacijų pripažinimo konvenciją (2019).

Analizės metodai:

Turinio analizė: Dokumentai buvo nagrinėjami siekiant nustatyti pagrindinius teiginius ir teises nuostatas, susijusias su Lietuvos piliečių bei asmenų, kurie šį statusą prarado (arba savo noru atsisakė), teisėmis į socialinę apsaugą.

Turinio analizė buvo atliekama:

- a) Platesniame kontekste: Teisės aktai bus analizuojami, atsižvelgiant į jų tikslus, reglamentavimo sritis ir galimą poveikį grįžtamosios migracijos politikai.
- b) Lyginant socialinės apsaugos teises Lietuvos piliečių ir asmenų, neturinčių Lietuvos pilietybės, atžvilgiu.

Duomenų šaltiniai:

Analizei pasitelkti oficialūs šaltiniai, tokie kaip:

1. Lietuvos Respublikos teisės aktų registro internetinė svetainė.
2. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos viešai skelbiami dokumentai.
3. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos viešai skelbiami dokumentai.

4. Tyrimo rezultatai

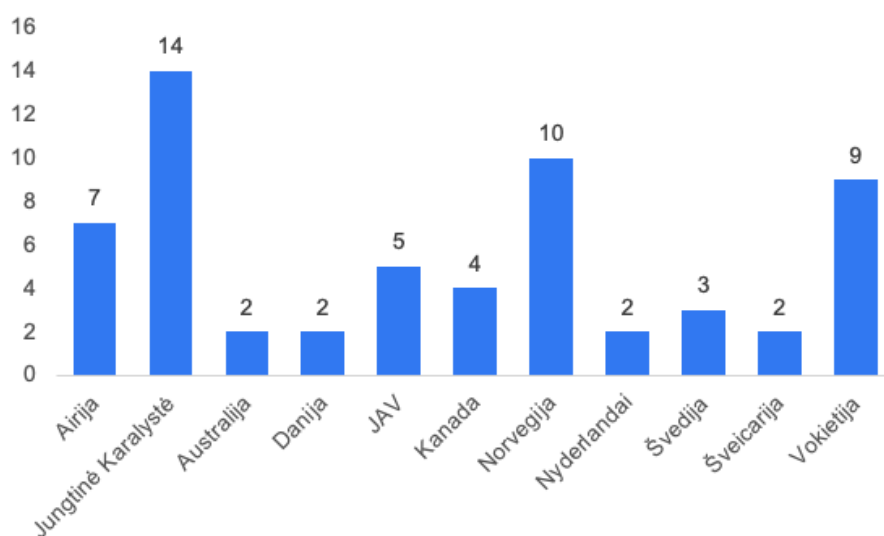
Pirmiausia bus aptarti pilotinio tyrimo rezultatai, kurie atskleidžia užsienyje gyvenančių lietuvių požiūrį į dvigubą pilietybę bei jos įtaką sprendimui grįžti į Lietuvą. Šie duomenys, nors ir pateikti labai nedidelio skaičiaus emigrantų, yra svarbūs tolesniam dokumentų analizės kontekstui, nes leidžia geriau suprasti praktinius iššūkius, su kuriais susiduria emigrantai, ir atskleidžia galimas dvigubos pilietybės neturėjimo pasekmes. Šis nedidelis pilotinis tyrimas leido išryškinti tam tikrus

aspektus, kuriuos toliau siekta identifikuoti nagrinėjamuose teisės aktuose. Remiantis tyrimo rezultatais, bus analizuojamos Lietuvos teisės aktų nuostatos, susijusios su socialinės apsaugos teisėmis Lietuvos piliečiams ir asmenims, praradusiems ar atsisakiusiems Lietuvos pilietybės. Toks požiūris leis suformuoti išsamų ir sistemingą problemos vaizdą.

4.1. Pilotinio tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

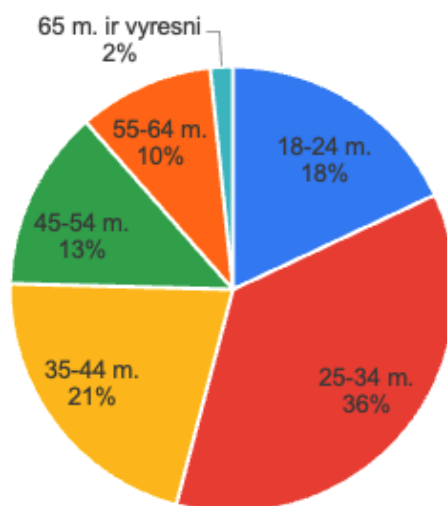
Tyrimo dalyvių demografinės charakteristikos

Nors gautų atsakymų nepakanka norint daryti reikšmingas išvadas, vis dėlto šiuose duomenyse galima pastebėti kelias aiškias tendencijas. Remiantis VRK duomenimis iš 2024 m. vykusio referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo, daugiausia užsienio lietuvių balsų buvo gauta iš Jungtinės Karalystės, Airijos ir Vokietijos. Šio tyrimo rezultatai atskleidė panašią tendenciją – didžioji dalis respondentų taip pat buvo Lietuvos piliečiai, gyvenantys Jungtinėje Karalystėje (n=14). Antroje vietoje pagal respondentų skaičių buvo Lietuvos piliečiai iš Norvegijos (n=10), o trečioje – iš Vokietijos (n=9) (3 pav.).

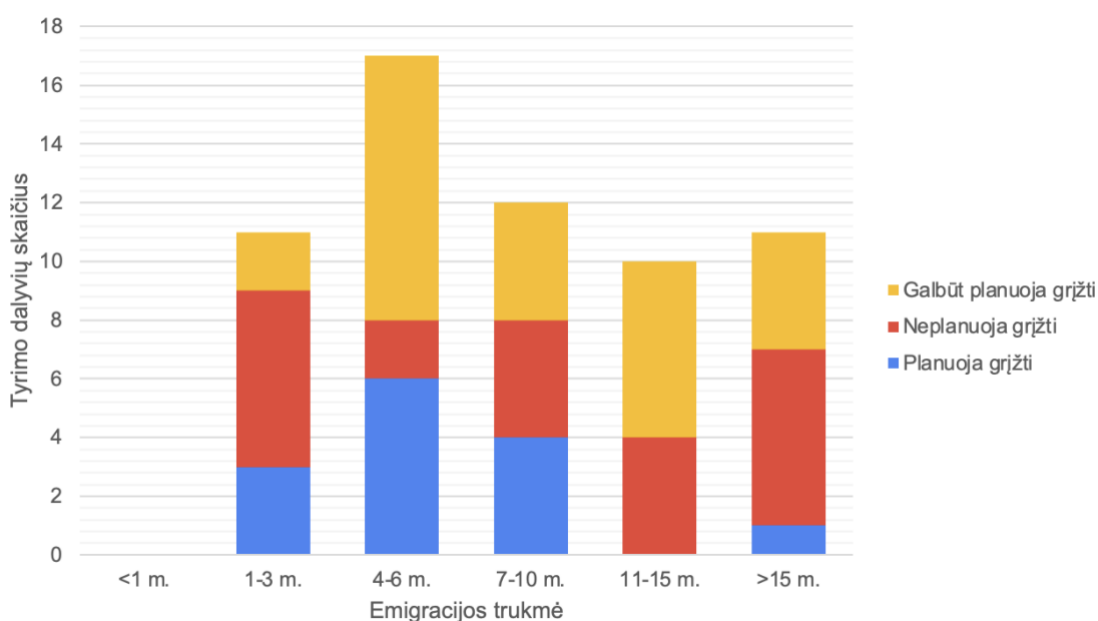
3 pav.: Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

Toliau analizuojant tyrimo dalyvių demografinius duomenis, paaiškėjo, kad tyrime dalyvavo daugiau moterų (n=37, 61 %) nei vyrų (n=24, 39 %). Klausimynas buvo skirtas pilnamečiams asmenims (18 metų ir vyresniems). Aktyviausiai tyrime dalyvavo 25-34 m. ir 35-44 m. amžiaus grupių atstovai, kurie užpildė daugiausiai apklausos anketų (4 pav.). Aukščiau aptarti statistiniai duomenys (2 pav.) parodė, kad šios amžiaus grupės asmenys dažniau renkasi grįžimą į Lietuvą, todėl suprantamas ir didesnis šių asmenų aktyvumas dalyvaujant tyrime. Kitoms amžiaus grupėms priklausančių respondentų aktyvumas buvo mažesnis.

4 pav.: Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal amžių

Kadangi užsienio tyrimai rodo (Carling, Erdal 2014), kad emigranto praleistas laikas užsienyje reikšmingai veikia jo sprendimą grįžti į gimtąją šalį, buvo svarbu išsiaiškinti, kokią emigracijos patirtį yra sukaupę šio pilotinio tyrimo dalyviai (5 pav.). Rezultatai parodė aiškią tendenciją: kuo ilgiau emigrantai gyvena užsienyje, tuo mažesnė tikimybė, kad jie grįš į Lietuvą. Emigrantai, praleidę emigracijoje nuo 4 iki 6 metų ($n=17$, 28 %), daugiausiai planuoja grįžti. Tuo tarpu 7-10 metų grupėje proporcija tarp neplanuojančių grįžti ir svarstančių tampa beveik vienoda, ir ilgėjant emigracijos trukmei, grįžimo tikimybė toliau mažėja (5 pav.). C. Dustmannas (2003) pabrėžia, kad emigrantai, praleidę užsienyje trumpesnę laikotarpį, dažniausiai mažiau nei penkerius metus, yra labiau linkę grįžti, nes jie išlaiko stipresnius emocinius ryšius su šeima, kultūrinį artumą ir dažnai migraciją suvokia kaip laikiną.

5 pav.: Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal laiką praleistą emigracijoje ir sprendimą (ne)grįžti į Lietuvą

Tuo tarpu tie, kurie užsienyje praleidžia ilgesnį laiką, dažniausiai giliau integruojasi į priimančios šalies socialinę ir ekonominę sistemas, silpnina ryšius su tėvyne ir susiduria su reintegracijos sunkumais. J. Carling ir M.B. Erdal (2014) taip pat pastebėjo, kad ilgalaikiai emigrantai dažnai kuria šeimas, užsitikrina finansinį stabilumą ir jaučiasi pritapę priimančiojoje šalyje, todėl grįžimas tampa mažiau patrauklus. Panašiai E. Barcevičius (2012) nustatė, kad lietuvių emigrantai, praleidę užsienyje daugiau nei dešimt metų, rečiau nori grįžti dėl praktinių priežasčių, tokių kaip vaikų išsilavinimas ir sveikatos apsaugos sistemos priimančiojoje šalyje. Šie tyrimai rodo, kad praleistas laikas užsienyje yra vienas svarbesnių veiksnių, formuojančių emigrantų sprendimus grįžti, kurį lemia emociniai, socialiniai ir ekonominiai veiksniai.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad didžioji dalis tyrimo dalyvių, praleidusių užsienyje 1–3 metus, neplanuoja grįžti į Lietuvą (5 pav.). Nors užsienio tyrimai rodo, jog trumpalaikiai emigrantai labiau linkę planuoti grįžimą į savo gimtinę, tokį fenomeną galima bandyti paaiškinti keliais veiksniais. Pirmaisiais gyvenimo tikslo šalyje metais emigrantai dažnai patiria vadinamąjį „medaus mėnesio“ efektą (Lysgaard, 1955) – jų emociniai ryšiai su gimtine dar išlieka stiprūs, jie jaučia nostalgiją, tačiau tuo pačiu yra optimistiškai nusiteikę dėl naujos aplinkos ir galimybių. Kitas reikšmingas veiksnys, galintis paaiškinti šiuos rezultatus, yra jauno amžiaus emigrantai, kurių dalis gali būti studentai. Tyrimo duomenys rodo, kad didelę dalį emigrantų, praleidusių užsienyje 1–3 metus, sudaro 18–24 ir 25–34 metų amžiaus tautiečiai, dalis jų galimai išvyko į užsienį studijų tikslais. Kaip ir kiti emigrantai, studentai taip pat patiria „medaus mėnesio“ efektą, ypač pirmaisiais studijų metais. Užsienio universitetų aplinka dažnai yra labai palanki greitesnei integracijai: daugiakultūrės bendruomenės, tarptautinės studentų organizacijos ir specialiai užsieniečiams skirtos programos sukuria sąlygas lengviau prisitaikyti prie naujos aplinkos. Tai suteikia galimybę greitai užmegzti naujus socialinius ryšius, kurie vėliau gali tapti svarbia priežastimi likti užsienyje. Ši aplinka ne tik padeda įsitvirtinti, bet ir mažina norą grįžti į Lietuvą, ypač jei studentai užmezga asmeninius ir profesinius ryšius, kurie sustiprina jų įsitraukimą į priimančios šalies visuomenę.

Apibendrinant tiriamųjų demografinių charakteristikų analizę, galima daryti išvadą, kad didžioji dalis tyrimo dalyvių yra jauni, dirbantys, 25–34 metų asmenys. Daugiausiai apklausoje dalyvavo lietuviai, gyvenantys Jungtinėje Karalystėje, Norvegijoje ir Vokietijoje. Be to, šie duomenys rodo aiškią tendenciją: kuo ilgiau emigrantai gyvena užsienyje, tuo labiau mažėja jų noras ar galimybė grįžti į Lietuvą.

Kaip tyrimo dalyviai vertina galimybę turėti dvigubą pilietybę?

Siekiant sužinoti užsienio lietuvių nuomonę dvigubos pilietybės klausimu, tyrimo dalyvių buvo paklausta kuo jiems būtų naudinga (jeigu naudinga) dviguba pilietybė tikslo šalyje, ir kuo ji būtų naudinga jų kilmės šalyje – Lietuvoje. Nepaisant to, kad pakartotinio duomenų rinkimo etape pavyko surinkti dar 30 atsakymus, iš viso gavus 61 respondentų duomenis, reikšmingų išvadų ir apibendrinimų atlikti negalima. Visgi, remiantis šiais negausiais atsakymais, juose išryškėja, kad respondentai dažniausiai akcentuoja, kad dviguba pilietybė užtikrina karjeros galimybes ir judrumo laisvę tarp šalių. Ji suteikia teisę tikslo šalyje dirbti be papildomų leidimų ar suvaržymų, leidžia dalyvauti darbo rinkoje abiejose šalyse bei užtikrina socialinių garantijų tęstinumą. Tai ypač svarbu tiems, kurie siekia išsaugoti darbo metu įgytas teises, tokias kaip sveikatos apsauga, socialinis draudimas ar teisė į pensiją. Emigrantai pabrėžė, kad dviguba pilietybė taip pat leistų išvengti teisinių apribojimų, jei nusprendžiama grįžti trumpam dirbti ar gyventi Lietuvoje, arba, atvirkščiai, vėl emigruoti, pavyzdžiui, sezoniniam darbui.

Be praktinės naudos, dviguba pilietybė suteikia ir daugiau lankstumo gyvenant bei dirbant tarp dviejų šalių. Tyrimo dalyviai pabrėžia, kad ji palengvina galimybes suderinti gyvenimą emigracijoje ir Lietuvoje, išlaikant prieigą prie socialinių paslaugų ir darbo rinkos tiek užsienyje, tiek gimtinėje. Tai leidžia priimti sprendimus, atsižvelgiant į individualias aplinkybes, nesijaušti „pririštam“ prie vienos šalies ir rinktis geriausiai poreikius atitinkančią gyvenimo vietą.

Kai kurie respondentai taip pat nurodo, kad dviguba pilietybė jų tikslo šalyje svarbi dėl politinių teisių, tokių kaip teisė balsuoti, bei dėl galimybių įsigyti nekilnojamąjį turtą be apribojimų. Tačiau svarbiausias aspektas daugeliui yra dvigubos pilietybės suteikiamas saugumo ir stabilumo jausmas. Ji padeda jaustis užtikrinčiau tiek teisiškai, tiek finansiškai, o kartu leidžia išsaugoti ryšį su gimtąja šalimi. Dviguba pilietybė, respondentų nuomone, taip pat svarbi lietuviškos tapatybės išlaikymui, ypač gyvenant užsienyje, nes ji leidžia vienu metu būti ir emigracijos, ir kilmės šalies piliečiu.

Respondentų atsakymai apie dvigubos pilietybės svarbą Lietuvoje atskleidžia kiek kitokius prioritetus nei dvigubos pilietybės nauda tikslo šalyje. Įvardindami dvigubos pilietybės naudą Lietuvoje, respondentai ją įvertino kaip būdą išlaikyti ryšį su gimtine, užtikrinti politines, socialines ir nuosavybės teises, taip pat išsaugoti lietuvišką tapatybę. Daugelis respondentų pabrėžia, kad dviguba pilietybė jiems leistų jaustis lygiateisiais Lietuvos piliečiais, net jei jie gyvena užsienyje. Jie akcentuoja balsavimo teisės svarbą, kuri leidžia dalyvauti šalies politiniame gyvenime ir prisidėti prie Lietuvos ateities kūrimo, net nebūnant fiziškai Lietuvoje.

Svarbi dvigubos pilietybės nauda Lietuvoje – galimybė lengvai grįžti į šalį, nesusiduriant su administraciniais ar teisiniais suvaržymais. Respondentai pažymi, kad tai padėtų tvarkyti įvairius reikalus, susijusius su nekilnojamuoju turtu, paveldėjimu ar verslo ryšiais. Nuosavybės teisės ir paveldėjimo klausimai dažnai minimi kaip vieni svarbiausių aspektų, nes dviguba pilietybė užtikrina,

kad migrantas šių teisių neprarastų. Taip pat pabrėžiama, kad dviguba pilietybė suteikia prieigą prie Lietuvos socialinių garantijų, tokių kaip sveikatos apsauga ir socialinis draudimas, kas itin aktualu planuojant grįžimą senatvėje ar laikinam gyvenimui Lietuvoje.

Be praktinių aspektų, dviguba pilietybė suvokiama kaip būdas išlaikyti lietuvišką identitetą ir kultūrinį ryšį su tėvyne. Respondentai akcentuoja, kad ji padėtų išlaikyti lietuvišką tapatybę ne tik jiems patiems, bet ir jų vaikams, net jei šeima gyvena užsienyje. Galimybė turėti Lietuvos pilietybę tampa ne tik praktiniu įrankiu, bet ir emociniu privalumu, stiprinančiu jausmą, kad emigrantai vis dar yra Lietuvos dalis.

Taigi, palyginus su tikslo šalimi, kur dviguba pilietybė dažniausiai siejama su praktiniais aspektais, tokiais kaip darbo rinkos galimybės ar judumo laisvė, dvigubos pilietybės turėjimas Lietuvoje suvokiamas labiau per emocinę ir pilietinę prizmę. Ji tampa priemone išlaikyti ryšį su gimtine, dalyvauti šalies gyvenime bei užtikrinti lygias teises kaip ir gyvenant Lietuvoje. Taigi, dviguba pilietybė Lietuvoje yra ne tik teisinė, bet ir simbolinė galimybė jaustis pilnaverčiu šalies piliečiu, net jei gyvenimo aplinkybės privertė išvykti.

Galimybės turėti dvigubą pilietybę poveikis emigrantų sprendimui (ne)grįžti į Lietuvą

Respondentų atsakymai rodo, kad galimybė turėti dvigubą pilietybę yra vertinama nevienareikšmiškai, tačiau dažniausiai tai laikoma papildomu, o ne lemiamu veiksniu sprendžiant (ne)grįžti į Lietuvą. Pusė tyrimo dalyvių teigia, kad dviguba pilietybė jų sprendimo nepaveiktų, nes grįžimą lemia kiti svarbesni faktoriai, tokie kaip ekonominė situacija, darbo galimybės ir socialinės garantijos Lietuvoje. Šie asmenys dažniausiai pabrėžia, kad dviguba pilietybė nėra pagrindinė motyvacija, tačiau ji galėtų būti naudinga palengvinant grįžimą arba užtikrinant tam tikrą saugumą.

Iš dalyvių atsakymų matyti, kad pagrindinės sugrįžimą į Lietuvą skatinančios priemonės apima kelias pagrindines kategorijas:

1. Ekonomikos ir finansų skatinimas (n=22, 37 %):

- Didesni atlyginimai ir geresnės darbo sąlygos.
- Mokesčių lengvatos ir ekonominio stabilumo užtikrinimas.
- Finansinė parama grįžtantiems.
- Investicijos į darbo vietas ir ekonomikos augimą.

2. Socialinės ir teisinės reformos (n=6, 10 %):

- Dvigubos pilietybės įteisinimas ir progresyvių įstatymų priėmimas.
- Žmogaus teisių ir socialinės integracijos gerinimas, įskaitant LGBT, neįgalųjų ir kitų socialinių grupių teises.

3. Švietimo ir sveikatos priežiūros kokybės gerinimas (n=11, 18 %):

- Aukštesnės kokybės švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugos.

- Investicijos į švietimą ir sveikatos apsaugą, orientuota į vaikų ir jaunimo perspektyvas.

4. Biurokratijos mažinimas ir verslo aplinkos gerinimas (n=8, 13 %):

- Mažesnė biurokratija, lankstesnės sąlygos verslui ir grįžtantiems asmenims.
- Parama inovacijoms ir *startuoliams*, kuriant palankesnę aplinką verslumui.

5. Individuali pasirinkimo teisė (n=6,10 %):

- Kai kurie respondentai pažymėjo, kad sugrįžimas yra asmeninis sprendimas, kurio neturėtų veikti vyriausybės politika.

Išskirtos atsakymų kategorijos parodo, kad siekiant skatinti emigrantų grįžimą Lietuvos vyriausybė turėtų sutelkti dėmesį į ekonominės naudos ir gyvenimo kokybės gerinimo kombinaciją, taip pat socialinės atskirties mažinimą ir teisinių sąlygų gerinimą. Tokia politika galėtų padėti sukurti palankesnę aplinką tiek šalies viduje, tiek tarptautinėje erdvėje.

Tendencija, jog dviguba pilietybė vertinama kaip papildomas, tačiau ne pagrindinis veiksnys grįžimui, pastebima ir tarptautiniuose tyrimuose, analizuojančiuose migracijos bei pilietybės politikos poveikį emigrantų elgsenai. J. Carling (2008) ir R. Bauböck (2006) tyrimai parodė, kad dviguba pilietybė padeda emigrantams lengviau apsispręsti grįžti ar ne į jų kilmės šalį, tačiau dažniausiai tai yra tik papildomas veiksnys. Pagrindiniai sprendimą grįžti lemiantys veiksniai išlieka ekonominiai (darbo rinka, finansinė situacija) ir socialiniai (šeimos aplinkybės, socialinės garantijos). C. Ramos, P. Lauzardo ir H. McCarthy (2018) atliktame tyrime taip pat išryškėjo panaši tendencija – dviguba pilietybė dažnai suvokiama kaip priemonė, suteikianti didesnę mobilumą bei prieigą prie platesnių galimybių tiek užsienyje, tiek kilmės šalyje. Tyrimo rezultatai parodė, kad dviguba pilietybė leidžia emigrantams siekti ekonominių ar asmeninių tikslų užsienyje, neprarandant teisinių ir emocinių ryšių su tėvyne. Be to, šie tyrimai atskleidžia, kad dviguba pilietybė skatina migracijos lankstumą, leidžiant individams lengviau keisti gyvenamąją vietą ar darbo rinką, tačiau grįžimas į gimtinę vis dėlto dažniausiai priklauso nuo konkrečių kilmės šalies sąlygų. Ši analizė pabrėžia, jog dviguba pilietybė suteikia pridėtinę vertę emigrantams, tačiau jos reikšmė visada priklauso nuo platesnio ekonominio ir socialinio konteksto.

Kiek mažiau nei pusė respondentų nurodė, kad dviguba pilietybė galėtų būti teigiamas veiksnys, darantis grįžimą į Lietuvą patrauklesnį. Jie akcentuoja, kad dviguba pilietybė suteiktų lankstumo ir saugumo, nes leistų išlaikyti užsienyje įgytas teises, tokias kaip socialinės garantijos ar darbo galimybės. Tai svarbu tiems, kurie nenori jaustis priversti rinktis tarp dviejų šalių, ir tiems, kuriems svarbu turėti galimybę grįžus lengvai prisitaikyti Lietuvoje, neprarandant ryšio su užsienio šalimi.

Mažiausiai tyrime dalyvavusių užsienio lietuvių (n=4) dalyvavusių tyrime įvardino dvigubą pilietybę kaip itin svarbų ar net lemiamą veiksnį. Jie pabrėžia, kad galimybė turėti abi pilietybes suteiktų laisvę priimant sprendimus, užtikrintų saugumo jausmą ir palengvintų grįžimo procesą. Dviguba pilietybė jiems leistų išlaikyti „planą B“, kuris būtų svarbus, jei grįžimas į Lietuvą nepavyktų arba kultūrų poreikis vėl išvykti. Tokiems asmenims dviguba pilietybė yra reikšmingas veiksnys, didinantis pasitikėjimą grįžimo planais.

Apibendrinant galima teigti, kad dviguba pilietybė dažniausiai yra suvokiama kaip naudinga galimybė, suteikianti lankstumo ir palengvinanti grįžimo į Lietuvą procesą, tačiau retai vertinama kaip esminis grįžimo motyvas. Ji dažniausiai vertinama kaip papildomas privalumas, kuris sustiprina saugumo jausmą ir leidžia lengviau planuoti gyvenimą tarp dviejų šalių. Svarbiausią įtaką sprendimui (ne)grįžti, kaip matyti iš respondentų atsakymų ir tarptautinių tyrimų, daro ekonominė situacija, darbo perspektyvos ir galimybė užtikrinti gerą gyvenimo kokybę Lietuvoje. Tokiu būdu dviguba pilietybė tampa svarbia, bet ne pagrindine grįžimo sąlyga.

Kaip Lietuva turėtų dar aktyviau stiprinti ryšius su savo diaspora?

Kadangi trečdalis (n=22) tyrimo dalyvių nurodė, kad neketina grįžti į Lietuvą, kyla klausimas, kaip Lietuva turėtų dar aktyviau stiprinti ryšius su savo diaspora? Kaip jau buvo aptarta literatūros apžvalgoje, Lietuva deda reikšmingas pastangas palaikyti ryšį su tautiečiais, gyvenančiais užsienyje, įgyvendindama įvairias programas ir iniciatyvas, kurios orientuotos į tautinės tapatybės išsaugojimą, diasporos įsitraukimo skatinimą į Lietuvos gyvenimą bei palengvintą grįžimą į gimtinę. Vienas svarbiausių strateginių žingsnių šia kryptimi yra iniciatyva „Globali Lietuva“ (2021), kurios gairės numatytos iki 2030 metų. Ši programa siekia stiprinti ryšius su pasaulio lietuviais per paramą diasporos bendruomenėms, jų kultūriniais ir švietimo projektams bei aktyvesnį įtraukimą į šalies ekonominę ir socialinę raidą. Per šią programą užsienyje gyvenantiems Lietuvos piliečiams užtikrinamos galimybės prisidėti prie šalies vystymo net ir gyvenant užsienyje.

Siekiant palengvinti diasporos narių grįžimą į Lietuvą, įkurta vieno langelio konsultacijų sistema „Grįžtu LT“, teikianti informaciją apie sugrįžimo procesus, įsidarbinimo galimybes, švietimo ir socialinės apsaugos klausimus. Ši iniciatyva galėtų būti aktuali emigrantams, kurie svarsto grįžti, tačiau susiduria su praktinėmis kliūtimis ar baimėmis dėl reintegracijos.

Tautinio tapatumo puoselėjimas taip pat yra svarbus aspektas. Kasmet organizuojamas renginių ciklas „Spalis – lietuvių diasporos mėnuo“, kuris skatina susidomėjimą diasporos istorija, kultūrine veikla bei įsitraukimą į Lietuvos gyvenimą. Tokie renginiai padeda išlaikyti diasporos ryšį su Lietuva net ir gyvenant už tūkstančių kilometrų. Be to, reikėtų paminėti Pasaulio lietuvių bendruomenės veiklą, kuri jau daugiau nei 65 metus aktyviai sprendžia diasporos iššūkius, skatina lietuviškos

tapatybės išlaikymą ir užtikrina, kad pasaulio lietuvių balsas būtų girdimas sprendžiant svarbius šalies klausimus.

Apibendrinant, Lietuva deda reikšmingas pastangas stiprinti ryšius su savo diaspora, tačiau besikeičiančios geopolitinės, socialinės ir kultūrinės aplinkybės skatina ieškoti naujų būdų, kaip efektyviau įtraukti užsienyje gyvenančius lietuvius į gimtinės gyvenimą ir sudaryti palankias sąlygas jų sugrįžimui. Tokios iniciatyvos ne tik puoselėja tautinę tapatybę, bet ir padeda išlaikyti gyvą ryšį tarp išvykusiųjų ir Lietuvos, nepaisant geografinio atstumo.

4.2. Dokumentų analizė ir jos aptarimas

Dokumentai, formuojantys socialinės apsaugos kontekstą:

Šiame skyriuje nagrinėjami teisės aktai ir strateginiai dokumentai, kurie formuoja pagrindą Lietuvos socialinei politikai, ypač atsižvelgiant į grįžusiųjų piliečių ir emigrantų, netekusių/atsisakiusių Lietuvos pilietybės, reintegracijos klausimus. Lentelėje Nr. 2 dėmesys sutelkiamas į keletą pagrindinių teisės aktų: Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymą (galiojanti redakcija nuo 2024), kuriame aptariamos pilietybės įgijimo, atsisakymo ir netekimo nuostatos; Lietuvos Respublikos įstatymą dėl užsieniečių teisinės padėties (galiojanti redakcija nuo 2025), kuriame reglamentuojamos užsieniečių teisės; ir valstybinio socialinio draudimo įstatymą (2009), nustatantį socialinio draudimo išmokų teikimo tvarką. Taip pat nagrinėtos Strateginės gairės „Globali Lietuva“ (2021), kurios apibrėžia valstybės požiūrį ir veiksmus, skirtus stiprinti ryšius su diaspora ir palengvinti emigrantų bei jų šeimų grįžimą ir įsikūrimą Lietuvoje.

Kadangi grįžtančių emigrantų integracijos procesas priklauso ne tik nuo Lietuvos vidaus politikos, bet ir nuo tarptautinių mechanizmų, užtikrinančių jų socialinės apsaugos teisių tęstinumą, lentelėje Nr. 3 analizuojamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004. Šis reglamentas, koordinuojantis ES valstybių narių socialinės apsaugos sistemas, yra itin svarbus vertinant grįžusių asmenų socialines garantijas.

Analizuojant minėtus dokumentus, bus atkreiptas dėmesys į tai, kokios socialinės politikos priemonės, lengvinančios reintegraciją Lietuvoje, numatomos tiek grįžtantiems Lietuvos piliečiams, tiek emigrantams, netekusiems arba savo noru atsisakiusiems Lietuvos pilietybės.

Lentelė Nr. 2: Dokumentų, formuojančių socialinės apsaugos kontekstą, analizė

Dokumento pavadinimas	Socialinės politikos priemonės lengvinančios grįžusiųjų Lietuvos piliečių reintegraciją į visuomenę	Socialinės politikos priemonės lengvinančios grįžusiųjų emigrantų, netekusių/atsisakiusių Lietuvos pilietybės, reintegraciją į visuomenę
-----------------------	---	--

LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIETYBĖS ĮSTATYMAS (galiojanti redakcija nuo 2024 m.)	Grįžusiems Lietuvos piliečiams išlieka visos pilietinės teisės, įskaitant teisės į socialinę apsaugą (6 str.) Jei jie laikinai ar nuolat gyveno užsienyje, jų grįžimo į Lietuvą sąlygos, įskaitant sveikatos draudimą ar socialines garantijas, gali būti derinamos pagal Lietuvos tarptautines sutartis, ypač jei grįžtama iš ES šalių (4 str.).	Grįžusiems emigrantams, netekusiems/atsisakiusiems Lietuvos pilietybės, numatomos įvairios galimybės ją atkurti ar susigrąžinti. Tai gali būti laikoma pagrindu reintegracijos procesams palengvinti. Jei pilietybės atkūrimas nėra galimas arba asmuo to nesiekia, jų teisės į socialinę apsaugą priklausys nuo jų teisinio statuso Lietuvoje, pavyzdžiui, teisės gyventi, dirbti ar naudotis socialinėmis paslaugomis pagal migracijos ir darbo įstatymus. Svarbios nuostatos, susijusios su reintegracija: • Teisė atkurti pilietybę suteikiama asmenims, kurie iki 1940 m. birželio 15 d. turėjo LR pilietybę, ir jų palikuoniams, neatsižvelgiant į jų gyvenamąją vietą (9 str.). Tai palengvina grįžtančiųjų statuso įteisinimą. • Lietuvių kilmės asmenims suteikiama galimybė įgyti pilietybę supaprastinta tvarka, neatsižvelgiant į jų gyvenamąją vietą (10 str.). Ši sąlyga leidžia lengviau įsitvirtinti sugrįžusiems. • Asmenys su ypatingais nuopelnais Lietuvos valstybei gali išlaikyti pilietybę ar ją susigrąžinti, net jei turi kitos valstybės pilietybę (91 str.).
--	--	---

LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMAS DĖL UŽSIENIEČIŲ TEISINĖS PADĖTIES (galiojanti redakcija nuo 2025 m.)	Socialinės politikos priemonės, numatytos šiame įstatyme, skirtos tik užsieniečiams, o ne Lietuvos piliečiams.	Šis įstatymas orientuojasi į užsieniečių teisinį statusą ir integraciją Lietuvoje. Visgi galima įžvelgti tam tikras bendras nuostatas, kurios netiesiogiai gali turėti įtakos grįžusių migrantų, netekusių/atsisakiusių Lietuvos pilietybės, reintegracijos procesui: • Užtikrinama, kad užsieniečiai, teisėtai gyvenantys Lietuvoje, turėtų tokias pat teises ir laisves kaip Lietuvos piliečiai, išskyrus atvejus, kai teisės aktai numato kitaip (3 str.). Tai reiškia, kad sugrįžus į Lietuvą teisėtai, jų integracija gali būti palengvinta dėl vienodų teisių į socialines paslaugas ir apsaugą. • Užsieniečiams užtikrinamos materialinės priėmimo sąlygos, įskaitant būsto, maisto ir aprangos suteikimą bei socialines išmokas, kurios pritaikomos pagal individualius poreikius (pvz., pažeidžiamiesiems asmenims) (5 str.). • Asmenys, neturintys (arba netekę/atsisakę) Lietuvos pilietybės, bet norintys gyventi Lietuvoje, gali gauti leidimą laikinai gyventi (pvz., dėl darbo, studijų ar šeimos ryšių) (14 str.). Šie leidimai suteikia teisę naudotis tam tikromis socialinėmis paslaugomis.
---	---	--

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMAS (galiojanti redakcija nuo 2024 m.)	Nėra konkrečių nuostatų, skirtų būtent sugrįžusių Lietuvos piliečių reintegracijai į visuomenę. Tačiau sugrįžę Lietuvos piliečiai turi visas teises, numatytas Lietuvos įstatymuose, todėl jiems taikomos tos pačios socialinio draudimo ir apsaugos priemonės kaip ir visiems Lietuvos piliečiams. Tai reiškia, kad grįžtantys piliečiai gali naudotis bendrosiomis socialinės apsaugos sistemos galimybėmis, kurios gali netiesiogiai padėti integracijai. Priemonės, kurios gali palengvinti sugrįžusiųjų Lietuvos piliečių reintegraciją: • Grįžę asmenys, kurie registruojasi Užimtumo tarnyboje, gali gauti nedarbo draudimo išmokas, jei atitinka įstatymo numatytas sąlygas (3 ir 9 str.). Tai padeda užtikrinti finansinį stabilumą darbo paieškos laikotarpiu. • Tėvai, prižiūrintys vaikus iki 3 m., asmenys, slaugantys artimuosius su negalia, ir kt. yra draudžiami valstybės lėšomis (6 str.).	Nėra konkrečių nuostatų, skirtų būtent grįžusiems emigrantams, kurie yra netekę arba savo noru atsisakę Lietuvos pilietybės. Jiems taikomos tos pačios sąlygos kaip ir užsieniečiams, remiantis LR įstatymais. Šios sąlygos priklauso nuo jų teisinio statuso Lietuvoje, pavyzdžiui, ar jie turi leidimą gyventi, ar yra užsieniečiai, dirbantys Lietuvoje, ar kitas teisėtas gyvenimo šalyje pagrindas. Priemonės, kurios gali palengvinti sugrįžusiųjų emigrantų reintegraciją: • Grįžusieji, turintys teisę dirbti Lietuvoje, gali registruotis Užimtumo tarnyboje ir naudotis nedarbo draudimo bei integracijos į darbo rinką priemonėmis (3 str.). • Užsieniečiai, teisėtai dirbantys arba užsiimantys savarankiška veikla Lietuvoje, yra draudžiami socialiniu draudimu, įskaitant pensijų, ligos, motinystės ir nedarbo draudimą, pagal bendrąsias nuostatas (4 str.). • Jei grįžęs emigrantas patenka į pažeidžiamų asmenų kategoriją (pvz., šeimos auginančios vaikus, slaugantys neįgaliuosius, asmenys be pajamų), valstybės lėšomis gali būti apdraustas socialiniu draudimu (6 str.).
---	---	--

ĮSAKYMAS DĖL LIETUVOS DIASPOROS POLITIKOS STRATEGINIŲ GAIRIŲ „GLOBALI LIETUVA“ 2022–2030 M. PATVIRTINIMO (2021)	Įsakymas numato konkrečias socialinės politikos priemones, skirtas palengvinti grįžusių ar grįžti ketinančių Lietuvos piliečių integraciją į visuomenę: • Skiriamas dėmesys grįžusių mokinių integracijai į švietimo sistemą ir informacijos sklaidos stiprinimui grįžimo bei reintegracijos klausimais. • Numatyta sukurti vieno langelio principu veikiančią informacinę sistemą, kuri palengvintų informaciją apie darbo pasiūlymus, socialines paslaugas ir kitas galimybes Lietuvoje. • Tęsiama Politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimų narių grįžimo programa, taip pat humanitarinės krizės ištiktų lietuvių perkėlimas ir integracija su socialine bei finansine parama. • Skatinama diasporos jaunimą grįžti studijuoti ar stažuotis Lietuvoje, siūlant stipendijas ir specialias programas, kurios padėtų stiprinti ryšį su Lietuva.	Įsakymas nenustato specialių socialinės politikos priemonių, skirtų į Lietuvą grįžusiems ar grįžtantiems emigrantams, kurie yra pradėję Lietuvos pilietybę ir įgiję kitos šalies pilietybę. Tačiau tam tikros bendrosios priemonės gali būti pritaikytos šiai grupei, jei jie atitinka įstatymų numatytas sąlygas: • Numatyta stiprinti informacijos teikimą apie grįžimo ir reintegracijos galimybes, veikiant vieno langelio principu, bei teikti informaciją apie darbo, švietimo ir socialinių paslaugų prieinamumą Lietuvoje. • Skatinama diasporos atstovų, įskaitant tuos, kurie pradėję Lietuvos pilietybę, įtrauktis į Lietuvos ekonominę veiklą, investicijas ir verslo kūrimą. Taip pat siekiama pritraukti diasporos žinias ir patirtį stiprinant ekonominius ryšius. • Numatytos mentorystės programos, profesinių tinklų kūrimas ir galimybės bendradarbiauti su Lietuvos institucijomis.
---	--	--

Taigi, **Pilietybės įstatymas** (galiojanti redakcija nuo 2024 m.) daugiausia dėmesio skiria pilietybės suteikimo, atkūrimo ir išlaikymo sąlygoms, kurios sudaro teisinį pagrindą sugrįžusiems Lietuvos emigrantams atkurti savo statusą. Tačiau šiame įstatyme nėra tiesiogiai numatytos socialinės paramos ar integracijos į visuomenę priemonės. Lietuvos pilietybę turintiems asmenims reintegracija yra lengvesnė dėl jų pilietinių teisių užtikrinimo, tačiau pilietybės netekę ar jos atsisakę asmenys laikomi užsieniečiais. Jų galimybės integruotis priklauso nuo teisinio statuso Lietuvoje, tokio kaip leidimas gyventi ar kiti dokumentai. Dėl to integracijos galimybės šių grupių nėra vienodos –

pilietybės netekusiems asmenims gali būti sudėtingiau gauti paslaugas ir teises, kurios lengviau prieinamos piliečiams.

Apibendrinant **įstatymą dėl užsieniečių teisinės padėties** (galiojančią redakciją nuo 2025 m.), galima pasakyti, kad jis numato socialinės politikos priemonės, skirtas tik užsieniečiams, įskaitant tuos, kurie yra praradę Lietuvos pilietybę. Įstatyme numatomos priemonės, tokios kaip būsto suteikimas, socialinė apsauga, švietimo galimybės ir medicininė pagalba. Šios priemonės skirtos užsieniečiams, turintiems specifinį teisinį statusą, pavyzdžiui, prieglobsčio prašytojams, laikino ar nuolatinio leidimo gyventi turėtojams, bei pažeidžiamiems asmenims. Nors šios priemonės užtikrina socialinį saugumą ir sudaro sąlygas integracijai, jos nėra taikomos Lietuvos piliečiams. Dėl to grįžtantys emigrantai, praradę Lietuvos pilietybę, gali susidurti su papildomomis kliūtimis.

Valstybinio socialinio draudimo įstatyme (galiojanti redakcija nuo 2024 m.) nėra numatytos specialios priemonės, tiesiogiai skirtos grįžusiųjų piliečių ar emigrantų, netekusių arba savo noru atsisakiusių Lietuvos pilietybės, reintegracijai. Vis dėlto grįžusiems Lietuvos piliečiams taikomos bendrosios socialinio draudimo sistemos nuostatos, tokios kaip nedarbo draudimas, socialinis draudimas dirbantiems ar savarankiškai veiklą vykdančioms asmenims, bei galimybė naudotis sveikatos draudimu ir socialine apsauga pažeidžiamiems asmenims. Panašios sąlygos taikomos ir grįžusiems emigrantams, neturintiems Lietuvos pilietybės, jei jie teisėtai gyvena šalyje ir atitinka įstatymo reikalavimus.

Strateginis dokumentas „Globali Lietuva“ 2022–2030 m. (2021) orientuotas į Lietuvos piliečius ir lietuvių kilmės asmenis, tačiau emigrantams, praradusiems Lietuvos pilietybę ir įgijusiems kitos šalies pilietybę, skiriama mažai dėmesio. Tai sukuria atskirtį tarp asmenų, galinčių pasinaudoti integracijos priemonėmis, ir tų, kurie susiduria su teisinėmis bei administracinėmis kliūtimis. Strategijoje akcentuojamos priemonės, skirtos reintegracijai, tačiau jos daugiausia orientuotos į pilietybę turinčius asmenis. Be to, psichologinė pagalba, kuri yra itin svarbi grįžtantiems, nėra akcentuojama. Tuo tarpu grįžtantys emigrantai dažnai patiria kultūrinį šoką ir psichologinės adaptacijos sunkumų, todėl šis aspektas turėtų būti įtrauktas į strategines priemones.

Lentelė Nr. 3: Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento analizė

Dokumento pavadinimas	Socialinės politikos priemonės lengvinančios grįžusiųjų <u>Lietuvos piliečių</u> <u>reintegraciją</u> į visuomenę	Socialinės politikos priemonės lengvinančios grįžusiųjų <u>emigrantų, netekusių/atsisakiusių Lietuvos pilietybės</u> , reintegraciją į visuomenę
-----------------------	---	--

KOORDINAVIMO

Reglamentas numato, kad **draudimo, darbo pagal darbo sutartį ar savarankiško darbo laikotarpiai, igyti kitose valstybėse narėse, yra pripažįstami ir sumuojami**. Tai reiškia, kad asmenys nepraranda teisės į socialines išmokas ar pensiją, jei yra dirbę skirtingose ES valstybėse narėse. Ši priemonė padeda užtikrinti tęstinę socialinę apsaugą ir palengvina reintegraciją į darbo rinką Lietuvoje, grįžus iš užsienio.

Pagal šį reglamentą, ES valstybėje narėje gyvenantys asmenys turi **teisę į tas pačias socialines apsaugos išmokas, kaip ir tos valstybės piliečiai**. Tai užtikrina, kad grįžę emigrantai iš Lietuvos nepraras teisės į sveikatos apsaugą, pensijas ar kitas išmokas, net jei jie gyvena kitoje ES valstybėje narėje arba trumpam laikui iš jos išvyko.

Pensijų apskaičiavimo sistemoje taikomas proporcingumo metodas, leidžiantis užtikrinti, kad grįžtantys asmenys, dirbę skirtingose valstybėse narėse, galėtų gauti proporcingą pensiją pagal jų sumokėtas įmokas.

Reglamentas numato, kad grįžtantieji turi **teisę į nedarbo išmokas** pagal valstybės narės, kurioje jie gyvena ar dirba, teisės aktus. Šios išmokos padeda asmenims

Reglamentas numato, kad asmenys, gyvenantys ES valstybėje narėje, turi būti traktuojami taip pat, kaip tos valstybės piliečiai, jei jie teisėtai gyvena arba dirba toje valstybėje. Tai reiškia, kad grįžę emigrantai, netekę Lietuvos pilietybės, **gali naudotis socialinės apsaugos sistema Lietuvoje tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir Lietuvos piliečiai**, jei jie atitinka gyvenamosios vietos ar darbo teisės aktus.

Grįžusiems emigrantams, kurie teisėtai dirbo kitoje ES valstybėje narėje, **draudimo, darbo ar gyvenimo laikotarpiai sumuojami pagal reglamento nuostatas**. Tai leidžia šiems asmenims gauti socialines išmokas, tokias kaip pensija, sveikatos draudimas ar nedarbo išmokos, remiantis bendra įgyta patirtimi įvairiose valstybėse narėse.

Netekę Lietuvos pilietybės asmenys, grįžę į Lietuvą ir teisėtai čia gyvenantys, turi teisę į sveikatos priežiūros paslaugas pagal Lietuvos sveikatos apsaugos sistemą, jei jie yra apdrausti arba atitinka valstybės draudimo sąlygas.

Asmenys, praradę Lietuvos pilietybę, gali gauti pensijas ar kitas ilgalaikes socialines išmokas, jei jie dirbo arba mokėjo socialinio draudimo įmokas Lietuvoje ar kitose ES valstybėse narėse. Reglamentas užtikrina, kad išmokos būtų apskaičiuojamos proporcingai remiantis visais įgytais draudimo laikotarpiais.

	lengviau integruotis į darbo rinką po sugrįžimo.	
--	--	--

Taigi, Reglamentas (Nr. 883/2004) yra itin svarbus grįžtamosios migracijos politikos dalis, užtikrinanti socialinį saugumą ir teisių tęstinumą tarpvalstybiniu mastu. Jis taikomas visiems asmenims, kurie teisėtai gyvena arba dirba ES valstybėse narėse, nepriklausomai nuo jų pilietybės. Reglamente numatytas laikotarpio sumavimas, vienodo požiūrio principas ir išmokų perkeliamumas padeda grįžusiems piliečiams bei emigrantams, netekusiems Lietuvos pilietybės, sklandžiai reintegruotis į Lietuvos socialinę apsaugos sistemą.

Dokumentai formuojantys švietimo kontekstą:

Atsižvelgiant į pilotinio tyrimo rezultatus bei „Renkuosi Lietuvą“ (2022) duomenis, vienas esminių veiksmų, galinčių nulemti sprendimą grįžti į Lietuvą, yra vaikų švietimo galimybės ir ugdymo kokybė. Todėl svarbu išsiaiškinti, kokios švietimo politikos priemonės, orientuotos į grįžtančiųjų grįžusiųjų reintegraciją, yra numatytos dokumentuose, kurie formuoja švietimo strategiją tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu.

Lentelėje Nr. 4 nagrinėjami trys pagrindiniai dokumentai – „**2021–2030 m. Švietimo plėtros programą**“ (2020), „**Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašą**“ (2022) ir „**Globalią su aukštuoju mokslu susijusių kvalifikacijų pripažinimo konvenciją**“ (2019). Dokumentai atskleidžia, kaip šalies švietimo sistema yra pasirengusi ne tik užtikrinti lygias galimybes grįžtantiems Lietuvos piliečiams, bet ir integruoti atvykusius užsieniečius į švietimo ir visuomeninę sistemą.

Lentelė Nr. 4: Dokumentų, formuojančių švietimo kontekstą, analizė

Dokumento pavadinimas	Socialinės politikos priemonės lengvinančios grįžusiųjų <u>Lietuvos piliečių</u> reintegraciją į visuomenę	Socialinės politikos priemonės lengvinančios grįžusiųjų <u>emigrantų, netekusių/atsisakiusių Lietuvos pilietybės</u> , reintegraciją į visuomenę
-----------------------	--	--

Grįžusiems Lietuvos piliečiams, ypač vaikams, numatoma intensyvi mokymosi pagalba. Ji apima **specialiąsias pedagogines paslaugas, socialines pedagogines konsultacijas ir psichologinę pagalbą**, kad būtų užtikrinta sklandi reintegracija į mokyklų aplinką (psl. 7, 16).

Siekiama skirti iki **20 papildomų lietuvių kalbos mokymo valandų per savaitę grįžusiems vaikams**, kad jie galėtų pasivyti švietimo standartus ir lengviau prisitaikyti prie Lietuvos švietimo sistemos (psl. 38).

Plečiamos **nuotolinio mokymo galimybės**, skirtos **šeimoms, kurios dar tik planuoja grįžimą į Lietuvą arba jau sugrįžo**, bet patiria sunkumų prisitaikant. Tai padeda užtikrinti švietimo tęstinumą ir palengvina integraciją (psl. 37).

Įsteigiami **koordinuoto bendradarbiavimo centrai savivaldybėse**, kurie užtikrina švietimo, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų integraciją. Šie centrai padeda efektyviau spręsti vaikų ir šeimų problemas (psl. 16).

Akcentuojama **psichologinės pagalbos mokyklose plėtra**. Šiuo metu dalyje savivaldybių psichologinės pagalbos trūksta, tačiau programoje numatyta ją stiprinti ir padaryti prieinamą visiems grįžusiems mokiniams (psl. 8).

Numatoma išplėsti **lituanistinio švietimo priemones**, įskaitant mokymo programas, pritaikytas įvairaus kalbinio lygio vaikams nuo 2 iki 16 m., kad būtų lengviau integruotis į švietimo sistemą Lietuvoje. Šios programos apima lietuvių kalbą, istoriją, kultūrą ir socialinį ugdymą (psl. 33).

Sukuriama **lietuvių kalbos testavimo sistema, padedanti atvykusiems užsieniečiams nustatyti jų kalbos lygį** ir lengviau prisitaikyti prie Lietuvos mokyklų (psl. 36).

Virtualiai mokymosi aplinkai pritaikytos programos skirtos užtikrinti lituanistinio švietimo prieinamumą užsieniečiams ir užsienyje gyvenantiems lietuvių vaikams, kad jie galėtų efektyviai pasiruošti integracijai (p. 36).

Sukuriamos koordinuotos paslaugos, įtraukiant **socialines, sveikatos ir švietimo institucijas, kad būtų sprendžiamos atvykusiųjų adaptacijos problemos ir didinama jų integracija į visuomenę**.

Akcentuojamas nevyriausybinių organizacijų įtraukimas (psl. 37).

Siekiama užtikrinti, kad kiekviena mokykla turėtų mokymosi pagalbos sistemą atvykusiems mokiniams. Šios sistemos apima **išlyginamąsias klases, papildomas konsultacijas bei psichologinę pagalbą** (psl. 37).

	Socialinių pedagogų tinklas bus plečiamas, siekiant teikti pagalbą ne tik mokiniams, bet ir jų šeimoms, sprendžiant socialinius ir adaptacijos iššūkius (psl. 16). Grįžusiems vaikams ir jų šeimoms siūloma mentorystės pagalba. Mentorai padės ne tik orientuotis švietimo sistemoje, bet ir prisitaikyti prie kultūrinių skirtumų bei visuomenės normų (psl. 37). Savivaldybės bendradarbiauja su nevyriausybėmis organizacijomis, kad būtų teikiamos socialinės ir švietimo paslaugos, orientuotos į grįžusiųjų poreikius (psl. 7). Grįžusiems mokiniams numatoma didesnė finansinė parama per mokinio krepšelį (apie 30 % daugiau lėšų). Šios lėšos naudojamos intensyviai kalbų mokymui, mokytojo padėjėjų paslaugoms bei kitai pagalbai (psl. 38).	Atvykusiems užsieniečiams, kaip ir grįžtantiems Lietuvių mokiniams, numatytos papildomos finansavimo priemonės, pvz., intensyviai lietuvių kalbos mokymui, mokytojų padėjėjų etatams ir švietimo pagalbai (psl. 38). Rengiami specializuoti mokymai mokytojams, kad jie būtų pasirengę dirbti su atvykusiais mokiniais ir užtikrintų jų integraciją (psl. 36).
--	--	--

GRĮŽUSIŲ LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ IR ATVYKUSIŲ UŽSIENIEČIŲ UGDYMO ORGANIZAVIMO MODELIŲ APRAŠAS (2022)	Grįžusiems mokiniams yra sudaromi individualūs ugdymo planai, atsižvelgiant į jų gebėjimus, ankstesnį mokymosi patyrimą ir asmenines savybes. Mokymo metodai, vertinimo sistema ir pagalba yra adaptuojami prie individualių poreikių (psl. 4). Siekiant palengvinti integraciją, sudaromos išlyginamosios lietuvių kalbos klasės. Mokiniais, nemokantiems lietuvių kalbos, skiriama iki 20 papildomų pamokų per savaitę lietuvių kalbos mokymui (psl. 6). Mokyklos užtikrina saugią emocinę ir socialinę aplinką, įtraukiant specialistus, tokius kaip psichologai, socialiniai pedagogai ir logopedai, kurie padeda vaikams spręsti adaptacijos iššūkius (psl. 9). Pirmieji 6 mėn. laikomi kritiniu adaptacijos laikotarpiu. Šiuo laikotarpiu mokinio pasiekimai vertinami aprašomuoju būdu, o mokykla (mokytojai, specialistai) nuolat stebi progresą ir adaptacijos sėkmę (psl. 13).	Atvykusiems mokiniams sudaromas individualus adaptacijos planas, kuris apima ne tik ugdymo, bet ir socialinės integracijos veiklas. Rekomenduojama parinkti mokinius mentorius, kurie padėtų įsilieti į mokyklos bendruomenę (psl. 14). Skatinamas vaikų dalyvavimas neformaliojo ugdymo veiklose, kurios ne tik stiprina lietuvių kalbos įgūdžius, bet ir padeda susipažinti su Lietuvos kultūra ir bendruomene (psl. 10). Numatyta speciali sistema lietuvių kalbos mokymui, kuri apima kalbos testavimą ir diferencijuotas mokymo programas, skirtas greičiau pasiekti kalbos mokėjimo lygį, reikalingą mokymuisi (psl. 11). Siekama užtikrinti, kad mokyklose būtų teikiama emocinė pagalba, apimanti tiek tiesioginius pokalbius su mokiniais, tiek grupines veiklas, stiprinančias pasitikėjimą savimi (psl. 14).
--	---	---

GLOBALI SU AUKŠTUOJU MOKSLU SUSIJUSIŲ KVALIFIKACIJŲ PRIPAŽINIMO KONVENCIJA (2019)	Grįžusiems piliečiams užtikrinama teisė įvertinti jų kvalifikacijas ir tęsti mokslus Lietuvos aukštosiose mokyklose. Sprendimai grindžiami aiškiais, nediskriminuojančiais ir skaidriais kriterijais, o vertinimo procesas yra greitas ir prieinamas (psl. 7). Studijų tęstinumui numatytos galimybės pripažinti ankstesnes studijas ir mokymąsi, net jei piliečiai neturi visų dokumentų dėl studijų užsienyje (psl. 8). Net jei piliečiai negali pateikti dokumentų, susijusių su kvalifikacijomis, speciali sistema leidžia nustatyti jų žinias ir gebėjimus, kad jie galėtų siekti mokslo ar darbo galimybių (psl. 9).	Užsieniečiams, norintiems tęsti studijas ar dirbti, užtikrinamos vienodos pripažinimo taisyklės. Procedūros atliekamos remiantis skaidrumo ir sąžiningumo principais, siekiant užtikrinti lygias galimybes (psl. 6). Užtikrinama, kad užsieniečiai galėtų gauti visą reikalingą informaciją apie Lietuvos aukštojo mokslo sistemą, kvalifikacijų sandarą ir kokybės užtikrinimo priemones per nacionalinius informacijos centrus (psl. 10). Ypatingas dėmesys skiriamas pabėgėliams ir asmenims, kurių kvalifikacijas sunku patvirtinti dėl dokumentų trūkumo. Šiais atvejais numatomos papildomos priemonės, leidžiančios vertinti jų žinias ir gebėjimus (psl. 8-11).
--	---	---

Taigi iš pirmo žvilgsnio abiejų dokumentų – „2021–2030 m. Švietimo plėtros programa“ ir „Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašas“, turinys gali pasirodyti panašus, nes jie abu sprendžia švietimo sistemos uždavinius, susijusius su grįžusių Lietuvos piliečių ir atvykusių užsieniečių integracija. Tačiau, giliau paanalizavus, jų taikymo sritis, požiūris ir detalumo lygis skiriasi.

„2021–2030 m. Švietimo plėtros programa“ (2020) yra orientuota į strateginius tikslus ir švietimo sistemos tobulinimą ilgalaikėje perspektyvoje. Dokumente daugiausia dėmesio skiriama struktūrinei reformai ir infrastruktūros plėtrai, pabrėžiant traukųjį ugdymą, lygiateisiškumą bei švietimo kokybės gerinimą. Tiek grįžusiems Lietuvos piliečiams, tiek atvykusiems užsieniečiams šioje programoje numatomos socialinės politikos priemonės apima papildomą finansavimą mokykloms, skirtą individualizuoti mokymosi procesą, intensyvų lietuvių kalbos mokymą bei specialią pedagoginę ir psichologinę pagalbą. Programoje taip pat akcentuojamas nuotolinis mokymas, tarpinstitucinis bendradarbiavimas bei nevyriausybinų organizacijų įtraukimas, kurie yra esminiai veiksniai reintegracijos procesams.

Tuo tarpu „Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašas“ (2022) yra daug konkretnesnis ir praktiniu požiūriu orientuotas dokumentas. Jame pateikiami išsamūs metodai ir rekomendacijos, kaip organizuoti grįžusių ar

atvykusių mokinių ugdymą. Dokumentas detaliai aprašo individualių ir grupinių mokymosi planų sudarymą, išlyginamąsias klases, psichosocialinės pagalbos mechanizmus bei kalbos mokymo metodikas. Be to, jis siūlo konkrečius veiklos pavyzdžius mokykloms ir specialistams, nurodant priemones, tokias kaip mentorystės programos ir adaptacijos planai.

Pagrindinis skirtumas tarp šių dokumentų yra jų tikslai ir detalumo lygis. „Švietimo plėtros programa“ yra strateginis dokumentas, kuris nustato ilgalaikius švietimo tikslus visai šaliai, o „Ugdymo organizavimo modelių aprašas“ yra praktinis vadovas, skirtas spręsti specifinius integracijos iššūkius mokyklose. Abu dokumentai papildo vienas kitą, užtikrindami, kad švietimo sistema būtų pasirengusi tiek įgyvendinti strateginius tikslus, tiek spręsti kasdienės integracijos problemas.

„Globali su aukštuoju mokslu susijusių kvalifikacijų pripažinimo konvencija“ (2019) siekia užtikrinti grįžusių Lietuvos piliečių ir atvykusių užsieniečių kvalifikacijų pripažinimą, palengvinant jų reintegraciją į švietimo sistemą ir darbo rinką. Ji siekia skatinti tarptautinį mobilumą, studijų tęstinumą ir profesinę integraciją, sudarant sąlygas pripažinti užsienyje įgytą išsilavinimą, net jei trūksta oficialių dokumentų. Dokumente ypatingas dėmesys skiriamas socialiai pažeidžiamoms grupėms, tokioms kaip pabėgėliai ir perkeltieji asmenys. Konvencija taip pat numato kvalifikacijų pripažinimo procesų kokybės užtikrinimą, informacijos prieinamumą ir tarptautinį bendradarbiavimą, kad būtų sudarytos vienodos sąlygos visiems mokytis, dirbti ir integruotis visuomenėje.

Išvardintos iniciatyvos viena kitą papildo, užtikrindamos švietimo prieinamumą ir kokybę tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu. Sudarydami visapusišką švietimo ir socialinės integracijos strategiją, šie dokumentai prisideda prie visų – tiek grįžusių Lietuvos piliečių, tiek atvykusių užsieniečių – sėkmingo įsiliejimo į visuomenę ir švietimo sistemą.

Dokumentų analizės apibendrinimas

Apibendrinant galima pasakyti, kad Lietuvos socialinė politika grįžtamosios migracijos srityje remiasi įvairiais teisiniais ir strateginiais dokumentais, kurie numato pagrindines priemones emigrantų grįžimui ir reintegracijai. Tarp svarbiausių dokumentų yra Pilietybės įstatymas, įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties, valstybinio socialinio draudimo įstatymas, strateginės gairės „Globali Lietuva“ ir Europos Sąjungos reglamentas Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo. Šie dokumentai pabrėžia grįžtančių emigrantų ir jų šeimų socialinės apsaugos užtikrinimą, švietimo ir darbo rinkos integraciją bei reintegracijos skatinimą.

Lietuvos piliečiams grįžtamąją migraciją palengvina socialinės apsaugos priemonės, tokios kaip draudimo laikotarpių sumavimas pagal ES reglamentą, suteikiantis teisę į pensijas, nedarbo išmokas ar sveikatos draudimą. Grįžusių vaikų švietimo integracija remiasi papildomomis lietuvių kalbos pamokomis, psichologine pagalba ir individualiais ugdymo planais. Taip pat skatinamas

diasporos dalyvavimas ekonominėje veikloje, numatant investavimo galimybes ir mentorystės programas.

Vis dėlto analizuoti dokumentai atskleidžia ir tam tikrus trūkumus. Konkretumo trūkumas praktinėse reintegracijos priemonėse apsunkina jų įgyvendinimą. Daugelis priemonių yra orientuotos į bendrą teisinę ir socialinę apsaugą, tačiau grįžtančių emigrantų poreikiai dažnai lieka nepakankamai išanalizuoti. Psichologinė pagalba, kuri yra ypač svarbi sprendžiant kultūrinio šoko ir adaptacijos problemas, nėra pakankamai akcentuojama. Dvigubos pilietybės reglamentavimas taip pat ribotas, kas sukuria kliūtis emigrantams išlaikyti ryšį su Lietuva ir lengviau integruotis, jei jie nuspręstų sugrįžti.

Išvados

1. Grįžtamoji migracija, reiškianti išvykusių piliečių sugrįžimą į savo kilmės šalį, yra ypač svarbi Lietuvai, per pastaruosius dešimtmečius netekusiai virš 800 tūkst. gyventojų.

2. Lietuvos valstybė, atsižvelgdama į migracijos procesus, yra parengusi kelis svarbius teisės aktus bei strateginius dokumentus, kurie numato pagrindines priemones emigrantų grįžimui skatinti bei jų reintegracijai. Tarp svarbiausių dokumentų yra Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas (2024), Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties (2025), Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas (2024), Strateginės gairės „Globali Lietuva“ (2021), Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašą (2022), bei Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (2004).

3. Išanalizavus teisės aktuose ir kituose dokumentuose reglamentuojamas grįžtančiųjų emigrantų (Lietuvos piliečių ir asmenų, praradusių Lietuvos pilietybę) teises į socialinę apsaugą, nustatyta, kad jų reintegraciją Lietuvoje palengvina įvairios socialinės apsaugos priemonės: draudimo laikotarpių sumavimas pagal EB reglamentą suteikia teisę gauti pensijas, nedarbo išmokas ar sveikatos draudimą; o grįžusių vaikų švietimo integracija užtikrinama per papildomas lietuvių kalbos pamokas, psichologinę pagalbą ir individualius ugdymo planus.

4. Dvigubos pilietybės klausimas grįžtamosios migracijos skatinimo požiūriu išlieka dileminis. Respondentų teigimu, dviguba pilietybė nebūtų lemiamas veiksnys jų sprendimui grįžti į Lietuvą, nes pagrindinę įtaką tam daro svarbesni aspektai, tokie kaip ekonominė šalies padėtis, darbo galimybės ir socialinės garantijos. Vis dėlto, galimybė išsaugoti Lietuvos pilietybę priimant kitos šalies pilietybę, emigrantų teigimu, reikšmingai sumažintų teises ir psichologines kliūtis, jei būtų svarstoma sugrįžti.

5. Pilotinis tyrimas ir dokumentų analizė parodė, kad veiksminga socialinės apsaugos sistemos koordinacija tarp Lietuvos ir kitų šalių yra būtina norint užtikrinti grįžusiems

migrantams tinkamas socialines garantijas, įskaitant pensijų ir sveikatos draudimą. ES reglamentas Nr. 883/2004, kuris koordinuoja socialinės apsaugos sistemas tarp ES valstybių narių, yra svarbus šios koordinacijos pavyzdys.

Rekomendacijos

1. Kadangi dabartiniai teisiniai apribojimai apsunkina emigrantų galimybes palaikyti ryšį su gimtine, siūlytina peržiūrėti Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymą, siekiant sudaryti sąlygas didesniai skaičiui emigrantų išsaugoti Lietuvos pilietybę net ir priėmus kitos šalies pilietybę.

2. Aktyviai skleisti informaciją apie grįžtamosios migracijos programas ir iniciatyvas tokias kaip „Renkuosi Lietuvą“ ar „Gal į Lietuvą?“, užsienio lietuvių bendruomenėse. Ši veikla padėtų stiprinti ryšį su emigrantais, skatinti jų susidomėjimą grįžimo galimybėmis ir užtikrinti, kad grįžtamosios migracijos priemonės būtų lengvai prieinamos ir suprantamos.

3. Sukurti veiksmingą informacijos apie Lietuvos pilietybės netekusius asmenis rinkimo ir stebėsenos sistemą. Dabartinė statistikos sistema turi reikšmingų spragų, nes valstybė paprastai nežino, kada jos piliečiai netenka pilietybės ir priima kitos šalies pilietybę. Rekomenduojama įvesti privalomą pilietybės pakeitimo deklaravimo procedūrą, stiprinti duomenų mainus su kitomis valstybėmis bei užtikrinti tikslios informacijos kaupimą apie pilietybės statuso pokyčius diasporos bendruomenėse.

4. Stiprinti grįžtamosios migracijos politiką, užtikrinant didesnę priemonių konkretumą. Analizuotuose dokumentuose nustatyta, kad priemonės dažnai yra abstrakčios, trūksta aiškių įgyvendinimo mechanizmų ir tikslinių veiksmų, kurie būtų pritaikyti grįžtamosios migracijos klausimams spręsti. Rekomenduojama rengti išsamesnius veiksmų planus su konkrečiais rodikliais, atsakingomis institucijomis ir aiškiai numatytais finansavimo priemonėmis, siekiant efektyvesnio šių strategijų įgyvendinimo.

Bibliografija

Teisės aktai:

1. *Europos parlamento ir tarybos reglamentas dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo*. 2004 m. balandžio 29 d. Nr. 883/2004.
2. *Globali su aukštuoju mokslu susijusių kvalifikacijų pripažinimo konvencija*. 2019. TAR, 2021-11-30, Nr. 24728
3. *Įsakymas dėl Lietuvos diasporos politikos strateginių gairių „Globali Lietuva“ 2022–2030 m. patvirtinimo*. 2021. TAR, 2022-04-04, Nr. 6874.

4. *Įsakymas dėl Lietuvos diasporos politikos strateginių gairių „Globali Lietuva“ 2022–2030 m. įgyvendinimo veiksmų plano 2025–2027 m. patvirtinimo*. 2024. TAR, 2024-11-05, Nr. 19176.
5. *Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutartis dėl socialinės apsaugos*. 1999. Valstybės žinios, 1999-07-14, Nr. 61-1979.
6. *Lietuvos Respublikos ir Kanados sutartis dėl socialinės apsaugos*. 2005. Valstybės žinios, 2005-12-08, Nr. 143-5186.
7. *Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties*. 2025. Valstybės žinios, 2004-04-30, Nr. 73-2539.
8. *Lietuvos Respublikos Konstitucija*. 1992. Valstybės Žinios, Nr. 33-1014 (1992-11-30).
9. *Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas*. 2024. Valstybės žinios, 2010-12-09, Nr. 144-7361.
10. *Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas*. 2009. Lietuvos aidas, 1991-05-31, Nr. 107-0.
11. *Rezoliucija dėl nuoseklios valstybės politikos emigracijos procesams valdyti*. 2006. Valstybės žinios, 2006-07-25, Nr. 81-3200.

Institucijų dokumentai:

12. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2020). *2021–2030 m. švietimo plėtros programa*. Prieiga internetu: [https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Administracine%20informacija/pl%20anavimo%20dokumentai/pletros%20programos/%C5%A0PP%20projektas%20\(2020-07-24\).pdf](https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Administracine%20informacija/pl%20anavimo%20dokumentai/pletros%20programos/%C5%A0PP%20projektas%20(2020-07-24).pdf) [žiūrėta 2024-12-15].
13. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. (2023). *Lietuvos diasporos politikos strateginių gairių „Globali Lietuva“ 2022–2030 m. veiksmų plano įgyvendinimo 2023 m. ataskaita*. Prieiga internetu: <https://www.urm.lt/storage/main/public/uploads/2024/05/2023-globalios-lietuvos-vp-ataskaita-galutine.pdf> [žiūrėta 2024-10-13].
14. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. (2014). *Lietuvos migracijos politikos gairės*. E-Seimas.lrs.lt. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d5032f407e8611e396708cdccb584cb5?jfwid=18117litjs> [žiūrėta 2024-11-09].
15. Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. (2023). *Migracijos metraštis*. Prieiga internetu:

<https://migracija.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/5/xtUeX75YEX8.pdf> [žiūrėta 2024-12-10].

16. Tarptautinė migracijos organizacija. (2022). *Kaip savivaldybės stengiasi susigražinti užsienio lietuvius: apmoka būstą, verslo pradžių ir moko lietuviškai nekalbančius vaikus*. Prieiga internetu: <https://lithuania.iom.int/lt/news/kaip-savivaldybes-stengiasi-susigrazinti-uzsienio-lietuvius-apmoka-busta-verslo-pradzia-ir-moko-lietuviskai-nekalbancius-vaikus> [žiūrėta 2024-12-13].
17. United Nations (2022). Handbook on Measuring International Migration through Population Censuses. *Department of Economic and Social Affairs*, 115. Prieiga internetu: <https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/Standards-and-Methods/files/Handbooks/international-migration/2022-UNSD-Handbook-Meas-Intern-Migration-E.pdf> [žiūrėta 2024-12-09].

Literatūra:

18. „Galilietuva“. (n.d.) [Interneto puslapis]. Prieiga internetu: <https://galilietuva.lt/> [žiūrėta 2024-12-29].
19. Adams Jr., R.H., Page, J. (2005). Do international migration and remittances reduce poverty in developing countries? *World Development*, 33(10), pp.1645–1669. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2005.05.004> [žiūrėta 2024-11-09].
20. Alarian, H.M. and Goodman, S.W. (2016). Dual Citizenship Allowance and Migration Flow. *Comparative Political Studies*, 50(1), pp.133–167. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1177/0010414015626443> [žiūrėta 2024-11-17].
21. Anghel, R.G., Botezat, A., Coșciug, A., Manafi, I., Roman, M. (2016). International Migration, Return Migration, and Their Effects: a Comprehensive Review on the Romanian Case. *Institute of Labor Economics (IZA), Bonn*. Prieiga internetu: <https://hdl.handle.net/10419/161068> [žiūrėta 2024-12-10].
22. Barcevičius, E. et al. (2012). *Užburtas ratas? Lietuvos gyventojų grįžtamoji ir pakartotinė migracija*. Vilnius: Vaga.
23. Bauböck, R. 2006. *Migration and citizenship: legal status, rights and political participation*. IMISCOE Reports. Amsterdam University Press. Prieiga internetu: <http://library.oapen.org/handle/20.500.12657/35168> [žiūrėta 2024-11-27].
24. Bloemraad, I. (2004). Who Claims Dual Citizenship? The Limits of Postnationalism, the Possibilities of Transnationalism, and the Persistence of Traditional Citizenship. *International Migration Review*, 38(2), pp.389–426. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2004.tb00203.x> [žiūrėta 2024-11-09].

25. Carling, J. (2008). The human dynamics of migrant transnationalism. *Ethnic and Racial Studies*, 31(8), pp.1452–1477. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1080/01419870701719097> [žiūrėta 2024-11-27].
26. Carling, J. and Erdal, M.B. (2014). Return Migration and Transnationalism: How Are the Two Connected? *International Migration*, 52(6), pp.2–12. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1111/imig.12180> [žiūrėta 2024-12-01].
27. Chami, R., Barajas, A., Cosimano, T. et al. 2008. *Macroeconomic consequences of remittances*. Washington, Dc: International Monetary Fund.
28. Christou, A. (2006). “American Dreams and European Nightmares: Experiences and Polemics of Second-Generation Greek-American Returning Migrant”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 32(5), pp. 831–845. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1080/13691830600704263> [žiūrėta 2024-09-28].
29. Čiarnienė, R., Kumpikaitė, V., Taraškevičius, A. (2009). Makroekonominių veiksnių poveikis žmonių migracijos procesams: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Ekonomika ir vadyba*, 14, pp.553–559.
30. Čiubrinskas, V. (2006). „Nostalgijos migrantai: transnacionalinių repatriantų identitetas ir socialinis netikrumas pokomunistinėje Lietuvoje”, *Vilnius: Lietuvos istorijos institutas*, 6(15), pp.73–93. Prieiga internetu: <https://hdl.handle.net/20.500.12259/57869> [žiūrėta 2024-10-10].
31. Damulienė, A. (2013). Migracijos problema Lietuvoje ir jos įtaka šalies ekonomikai. *Business Systems & Economics*, 3(1), pp.106-118. Prieiga internetu: <https://core.ac.uk/download/197256212.pdf> [žiūrėta 2025-01-03].
32. Docquier, F. and Rapoport, H. (2009). *Quantifying the Impact of Highly-Skilled Emigration on Developing Countries*. EQUIPPE, Université De Lille II, CReAM and CEPREMAP. Prieiga internetu: <https://www.frdp.org/wp-content/uploads/2009/05/BRAIN-GAIN-Doquier.pdf> [žiūrėta 2025-01-10].
33. Dustmann, C. (2003). “Return Migration, Wage Differentials, and the Optimal Migration Duration”, *European Economic Review*, 47(2), pp. 353–369. Prieiga internetu: [https://doi.org/10.1016/s0014-2921\(01\)00184-2](https://doi.org/10.1016/s0014-2921(01)00184-2) [žiūrėta 2024-12-01].
34. Faist, T. (2016). *Dual Citizenship in Europe*. 1st ed. Routledge.
35. Harpaz, Y. (2019). “Compensatory citizenship: dual nationality as a strategy of global upward mobility”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45, pp. 897 - 916. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1440486> [žiūrėta 2024-12-10].

36. Ho, E. (2011). "Caught between two worlds: mainland Chinese return migration, hukou considerations and the citizenship dilemma", *Citizenship Studies*, 15, pp. 643 - 658. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1080/13621025.2011.600063> [žiūrėta 2024-12-10].
37. Yoshida, T., Matsumoto, D., Akiyama, T. et al. (2002). "The Japanese Returnee Experience: Factors That Affect Reentry", *International Journal of Intercultural Relations*, 26(4), pp.429–445. Prieiga internetu: [https://doi.org/10.1016/S0147-1767\(02\)00015-9](https://doi.org/10.1016/S0147-1767(02)00015-9) [žiūrėta 2024-09-28].
38. Jakavonytė-Staškuvienė, D., Kuklienė, R., Kuolienė, I., & Stankutė-Matė, K. (2022). „Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašas", *Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra*, pp.41. Prieiga internetu: <https://hdl.handle.net/20.500.12259/239377> [žiūrėta 2024-12-15].
39. Jakešová, E. (1998). "The Impact of Emigrants and Reemigrants on Slovak Society (1880'S - 1920'S)", *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 7(1-2 (33-34)), pp.27-42. Prieiga internetu: <https://hrcak.srce.hr/20698> [žiūrėta 2024-09-28].
40. Khara, N.K. and Satapathy, B. (2022). Indian Diaspora and Issue of Dual Citizenship. *Revista Review Index Journal of Multidisciplinary*, 2(3), pp.20-27. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.31305/rrijm2022.v02.n03.004> [žiūrėta 2024-11-11].
41. Koser, K., Kuschminder, K. (2015). Comparative Research on the Assisted Voluntary Return and Reintegration of Migrants. *IOM: Geneva*. Prieiga internetu: https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/migrated_files/What-We-Do/docs/AVRR-Research-final.pdf [žiūrėta 2024-12-29].
42. Lapėnaitė, D. (2023). Ar turime teisę į pilietybę be referendumo? *Nepriklausomas aktyvios diasporos portalas*. Prieiga internetu: <https://pilietybe.lt/2023/03/30/ar-turime-teise-i-pilietybe-be-referendumo/> [žiūrėta 2024-12-10].
43. Leblang, D. (2015). Harnessing the Diaspora: Dual Citizenship, Migrant Return Remittances. *Comparative Political Studies*, 50(1), pp.75–101. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1177/0010414015606736> [žiūrėta 2024-11-03].
44. Lysgaard, S. (1955). Adjustment in a Foreign Society: Norwegian Fulbright Grantees Visiting the United States. *International Social Science Bulletin*, 7, pp.45-51.
45. McCormick, B. and Wahba, J. (2003). "Return International Migration and Geographical Inequality: the Case of Egypt", *Journal of African Economics*, 12(4), pp.500–532. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1093/jae/12.4.500> [žiūrėta 2024-09-28].

46. Newland, K. (2017). Migrant return and reintegration policy: A key component of migration governance. *Migration Research Leaders' Syndicate: Ideas to Inform International Cooperation on Safe, Orderly and Regular Migration*, IOM: Geneva, pp.169-173. Prieiga internetu: https://publications.iom.int/system/files/pdf/migration_research_leaders_syndicate.pdf#page=177 [žiūrėta 2024-12-29].
47. Percival, J. (2013). Return Migration in Later Life: International Perspectives. Bristol: Policy Press. Prieiga internetu: <https://bristoluniversitypress.co.uk/asset/8867/percival-online-afterword-final.pdf> [žiūrėta 2024-12-20].
48. Ramos, C., Lauzardo, P. and McCarthy, H. (2018). The Symbolic and Practical Significance of Dual citizenship: Spanish-Colombians and Spanish-Ecuadorians in Madrid and London. *Geoforum*, 93, pp.69–78. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2018.05.007> [žiūrėta 2024-11-14].
49. Sipavičienė, A., Gaidys, V., and Dobrynina, M. (2009). *Grįžtamoji migracija: teorinės išvalgos ir situacija Lietuvoje*. Vilnius: Mokslo studija.
50. Šiaudinis, S., Jurkšas, L., Kaminskas, R. et al. 2020. *Euro įvedimo poveikio Lietuvos ekonomikai per pirmuosius penkerius narystės euro zonoje metus vertinimas*. Vilnius: Lietuvos Bankas. Prieiga internetu: www.lb.lt/uploads/publications/docs/26814_cd48fe7030deac18113942e95bd86443.pdf [žiūrėta 2024-10-10].
51. Urbanovič, E. (2024). *Grįžimo iš Jungtinės Karalystės aritmetika: ar iš tiesų lietuviai traukia namo?* [interaktyvus] LRT.lt. Prieiga internetu: www.lrt.lt/lituanica/aktualijos/751/2357027/grizimo-is-jungtines-karalystes-aritmetika-ar-is-tiesu-lietuviai-traukia-namo [žiūrėta 2024-09-28].
52. Vink, M., Schakel, A.H., Reichel, D. et al. (2019). The International Diffusion of Expatriate Dual Citizenship. *Migration Studies*, 7(3), pp.362–383. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1093/migration/mnz011> [žiūrėta 2024-12-10].
53. Žvirdauskas, D. (2008). Lietuvos Respublikos Piliečių, Atvykusių Ar Grįžusių Gyventi Lietuvoje Ir Gyvenančių Užsienyje, Vaikų Ugdymo Organizavimo Problemos. *OIKOS: lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, 6(2), pp.97–98. Prieiga internetu: <https://iseivijosinstitutas.lt/wp-content/uploads/2023/03/OIKOS6.pdf> [žiūrėta 2024-10-10].

Kitos interneto svetainės:

1. „Gal į Lietuvą?“ interneto svetainė – <https://galilietuva.lt/>
2. „Globali Lietuva“ interneto svetainė – <https://globalilietuva.urm.lt/diasporos-politika/teisins-reglamentavimas/7>
3. IOM Lietuva įsteigtos Migracijos informacijos centro interneto svetainė – <https://micenter.lt/>
4. Lietuvos Respublikos teisės aktų registro internetinė svetainė – https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=39291&p_k=1&p_a=1000&p_kade_id=10
5. Oficialiosios statistikos portalo interneto svetainė – <https://osp.stat.gov.lt/>

Priedai

Pilotinio tyrimo dalyvių atsakymai:

	Ar / Kaip galimybė turėti dvigubą pilietybę paveiktų Jūsų sprendimą grįžti į Lietuvą?	Kuo Jums būtų naudinga (jeigu naudinga) dvigubą pilietybę šalyje, į kurią esate imigravęs(-usi)?	Kuo Jums būtų naudinga (jeigu naudinga) dvigubą pilietybę Jūsų kilmės šalyje, Lietuvoje?	Jeigu dvigubą pilietybę Jums nesvarb, kodėl?	Ar Jums svarbu, kad Jūsų mokėtų lietuvių kalbą? Kodėl?	Kokių veiksmų, Jūsų nuomone, turėtų imtis Lietuvos vyriausybė, kad paskatintų Jus sugrįžti į Lietuvą?	Ar Jūs dalyvaujate Lietuvos Seimo ir/ar prezidento rinkimuose? Kodėl?	Demografinės charakteristikos					Ar šiuo metu svarstote galimybę sugrįžti į Lietuvą?
								Amžius	Lytis	Šeiminė padėtis	Imigracijos šalis	Gyvenimo trukmė užsienyje	
1	Taip	Pensija is Jav, gyvenimas Lietuvoje	Padėti tėvams	Na	Svarbu	Uztikrinti lygias teises	Taip	55–64 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš Lietuvos	JAV	Daugiau nei 15 metų	Galbūt
2	Šiuo metu nepaveiktų, bet jeigu priimčiau kitos šalies pilietybę, tada dvigubą pilietybę stipriai palengvintų grįžimo į Lietuvą procesą.	Galėčiau gauti balsavimo teisę ir pretenduoti į darbo pozicijas valstybinės institucijose.	Turėdamas kitos šalies pilietybę, nebūčiau prie jos prisirišęs, tad galėčiau dažniau grįžinėti į Lietuvą ilgesniems laikotarpiais, nebijodamas prarasti teisės dirbti užsienio valstybėje.		Svarbu, nes man pačiam bendrauti gimtąja kalba emociškai yra lengviau, galiu geriau išreikšti savo mintis ir jausmus, tad norėčiau ją bendrauti ir su savo vaikais.	Didesnės pažanga žmogaus teisių srityje (LGBT, neįgalųjų asmenų, vaikų su spec poreikiais). Taip pat socialinės atskirties mažinimas. Mažiau negatyvo valstybinėse institucijose (įskaitant ligonines, biurokratines įstaigas, mokyklų administracijas)	Taip. Man svarbi Lietuvos politinė situacija.	25–34 metai	V	Vienišas(-a)	Šveicarija	11-15 metų	Galbūt
3	Ne	Turėti daugiau teisių	Nedaug naudinga, bet ir nekenktų	Svarbi	Moka	Atlyginimo dydis kaip užsienio valstybėje	Taip. Esu Lietuvos pilietė	55–64 metai	M	Nenoriu atsakyti	Vokietija	11-15 metų	Galbūt

4	Teigiamai. Nematau problemos turint dvi pilietybes, galima gauti naudos is abeju šaliu.	Airija. Airijos pilieciai gali gyventi ir dirbti UK kurioje dabar reikia vizos. Bet turinti airijos pilietybe jos nereikia. Taip pat is su isvykimu i Amerika ar Australija nereikia tiek daug dokumentacijos.	Nebutu naudinga gyvenant Lietuvoje.	Man svarbi. Nes turiu daugiau pasirinkimu turedamas dviguba pilietybe.	Svarbu. Kad turetu pasirinkima suaugę ar gyventi Lietuvoje ar rinktis uzsenyje gyvenima.	Pagerinti ekonomine situacija. Bet gysiu sia vasara, po 8 metu emigracijos. Visur gyventi gera, bet gimtine yra Lietuva. Jeigu sugebi uzsenyje prasygyventi, sugebese ir Lietuvoje.	Nedalyvauju, nes siuo metu gyvenu Uzsenyje.	25–34 metai	V	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš Lietuvos (nesusituokę)	Airija	7-10 metų	Taip
5	Mano sprendimą grįžti labiau lemty darbo ir socialinės garantijos Lietuvoje. Bet, žinoma, dviguba pilietybė man būtų naudinga irgi.	Ji padėtų išvengti vizų, leidimų ar kitų biurokratinių kliūčių. Tai taip pat palengvintų mano vaiko galimybes gyventi ir mokytis toje šalyje.	Lietuvoje dviguba pilietybė leistų man dalyvauti politiniame gyvenime, nes balsavimas man svarbus. Be to, tai reikštų, kad neprarasiu teisių į nekilnojamąją turtą ar paveldėjimą.		Svarbu ir jie moka.	Jokių, tai mano sprendimas.	Ne, nes gyvendamas užsienyje kartais jaučiu, kad mano balsas neturi didelio poveikio.	45–54 metai	V	Gyvenu su sutuoktiniu (-e) partneriu (-e) iš Lietuvos	Australija	11-15 metų	Galbūt
6	Galbūt paveiktų	Nežinau	Nežinau	Nelabai domiuosi	Nesvarbu	Didesnės algos	nedalyvauju	18–24 metai	V	Vienišas(-a)	Anglija	1-3 metai	Ne
7	Nepaveiktų, esu prieš dvigubą pilietybę	Niekuo, gyvenu EU	Niekuo,	Žmogus privalo turėti tik vieną pilietybę. Pilietybė nėra įrankis privilegijoms	Jei ne LT gyvens, nesvarbu	Jokių, žmogus pats pasirenka kur jam gyventi, dirbti ir kurti.	Dalyvauju, tai piliečio pareiga, esu pilietiškai	45–54 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš užsienio (nesusituokę)	Vokietija	7-10 metų	Ne
8	Niekaip	Nebutu naudinga	Nenaudinga	Nes nera naudinga	Taip	gerinti žmonių pragyvenimo lygį	Ne	25–34 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš užsienio (nesusituokę)	Airija	4-6 metai	Galbūt

9	Nemanau	Manau butu naudinga tame jog apsvarstyti au galimybe igyti tos salies kurios gyvenu pilietybe (siuo metu to nesvarstau nes nenoriu prarasti Lietuvos pilietybes)	Mano asmenisku atveju Lietuvoje nieks nepasikeistu kadangi Lietuvos pilietybes neatsisakysiau bet kuriuo atveju. Taciau taip pat manau kad Lietuvai naudingiau butu islaikyti pilietybes istatyma taip kaip yra, nes manau jog tai kad uzsenio pilieciams igyjus lietuvis pilietybe neutralizacijos budu tektu prarasti savo kita(s) turima(s) pilietybe(s) atbaido zmones nuo sio pasirinkimo.	Kaip jau rasiau virsuje manau kad dvigubos pilietybes leidimas gali atnesti Lietuvai daugiau problemu nei naudos del galimai padidesiancio uzsenio saliu pilieciu susidomejimu.	Taip, nes mes esame Lietuviai ir noriu jog mano vaikas taip pat tai zinotu ir galetu lietuviska i bendrauti tiek su mumis tiek ir su seima Lietuvoje. O taippat nezinia, galbut nuspresime ateityje gristi gyventi i Lietuva.	Mano pagrindine priezastis del ko negristu i Lietuva yra prasta Lietuvos svietimo sistema.	Dalyvauju nes nors ir negyvenu Lietuvoje man svarbu tai kas vyksta Lietuvoje.	25–34 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) is Lietuvos	Anglija	11-15 metu	Galbut
10	Nepaveiktu	Del pencijos	Del nekilnojamo turto	Svarbi del laisves tureti	Ne	Palengvinti integracija	Taip	55–64 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu(-e) is uzsenio (nesusituoke)	Airija	Daugiau nei 15 metu	Galbut
11	Nereiketu rinktis tarp dviejy saliy. Turēciau daugiau lankstumo planuojant ateitj tiek Lietuvoje, tiek uzsienyje.	Tai padetu isvengti apribojimų dėl gyvenimo ir darbo	Galēciau lengviau grįžti ir tvarkyti reikalus Lietuvoje, taip pat išlaikyti balsavimo teise	Nemanau, kad ji yra nereikšminga, tai labai aktuali tema, ypač gyvenant užsienyje.	Man svarbu ir mano vaikai moka. Tai padeda palaikyti ryšį su seneliais ir giminėmis.	Mažiau biurokratijos, daugiau lengvatų.	Dalyvauju. Nors gyvenu užsienyje, man rūpi, kas vyksta mano šalyje	45–54 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) is uzsenio	Airija	Daugiau nei 15 metu	Galbut
12	Tikrai padetu, nes nejausēciau, kad turiu aukoti savo karjera	Tai leistu man balsuoti	Galēciau balsuoti rinkimuose		daugiau galimybių karjeroje	Užtikrinti aukštos kokybės sveikatos priežiūrą ir švietimą	Nedalyvauju, per sudėtinga	45–54 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu(-e) is Lietuvos (nesusituoke)	Novegija	Daugiau nei 15 metu	Galbut

13	Sprendimo nepakeistų.	Rinkimų teisė, lengvesnis įsidarbinimo procesas, mokesčių lengvatos, "stipresnis" pasas.	Galimybė keliauti be vizų, dirbti, mokytis kitose valstybėse.	Svarbi.	Svarbu. Išsaugoti kalbą, kultūrą, palikti galimybę sugrįžti į Lietuvą/E. S. Jeigu tektų rinktis vaikų pilietybę, Lietuvos būtų palikta nuošalyje, dėl dvigubos pilietybės draudimo.	Sukurti palankias darbo, gyvenimo sąlygas, palyginamas bent su vakarų Europos lygiu. Taip pat, priimti progresyvius įstatymus, t.y. dviguba pilietybę, partnerystės įstatymą. Padidinti tarptautiškumą, priimti daugiau imigrantų iš vakarų valstybių.	Dalyvauju, nes manau, kad kiekvienas balsas svarus ir turi būti išsakytas. Taip pat, tai leidžia atsverti radikalių jėgų populiarumą Lietuvoje.	18–24 metai	V	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš užsienio (nesusituokę)	JAV	1-3 metai	Ne
14	Greičiausiai nepaveiktų	Galbūt turėtų įtakos mokesčių mokėjimui, bet nesu įsitikinęs	Nelabai turbūt kažkokios naudos atneštų		Taip, kadangi tai mano gimtoji kalba	Didesnių algų	Nedalyvauju, kadangi Lietuvos ambasada yra toli nuo namų.	25–34 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu (-e) partneriu (-e) iš užsienio	Anglija	4-6 metai	Galbūt
15	Dviguba pilietybė leistų man nesijauti tarsi prarandu tai, ką užsidirbau užsienyje. Žinojimas, kad galiu išlaikyti visas teises abiejose šalyse, man suteiktų daugiau pasitikėjimo grįžti.	Galėčiau naudotis sveikatos apsaugos ir socialinės sistemos teikiama paslaugomis, taip pat nevaržomai keliauti ir gyventi toje šalyje.	Galėčiau grįžti ir būti lygiateisis pilietis su visomis teisėmis, pvz., balsuoti, įsigyti NT ar naudotis socialinėmis garantijomis.	Svarbi, nes ji stipriai veikia mano sprendimus dėl ateities.	Neturiu vaikų, bet norėčiau, kad jie mokėtų lietuvių k. Tai padėtų jiems išlaikyti tapatybę ir suvokti savo kilmę.	Reikia aiškiai komunikuoti, kokia parama teikiama grįžtantiems.	Taip, nes man rūpi Lietuvos ateitis.	18–24 metai	V	Vienišas(-a)	Vokietija	1-3 metai	Ne
16	Teigiamai. Nematau problemos turint dvi pilietybes, galima gauti naudos iš abiejų šalių.	Airija. Airijos piliečiai gali gyventi ir dirbti UK kurioje dabar reikia vizos. Bet turinti airijos pilietybę jos nereikia. Taip pat is su išvykimu i Amerika ar Australija nereikia tiek daug dokumentacijos.	Nebutu naudinga gyvenant Lietuvoje.	Man svarbi. Nes turiu daugiau pasirinkimų turedamas dviguba pilietybe.	Svarbu. Kad turetu pasirinkima suaugę ar gyventi Lietuvoje ar rinktis užsienyje gyvenimą.	Pagerinti ekonomine situacija. Bet grysia sia vasara, po 8 metu emigracijos. Visur gyventi gera, bet gimtine yra Lietuva. Jeigu sugebi užsienyje prasygyventi, sugebesi ir Lietuvoje.	Nedalyvauju, nes siuo metu gyvenu Užsienyje.	25–34 metai	V	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš Lietuvos (nesusituokę)	Airija	7-10 metų	Taip

17	<i>Dviguba pilietybė tiesiogiai nepaveiktų mano sprendimo grįžti, bet suteiktų daugiau laisvės ir lankstumo.</i>	<i>Išvengčiau vizų ar leidimų tvarkymo, jausčiausi visavertė tos šalies pilietė, turėdama visas teises, ypač socialinės apsaugos srityje.</i>	<i>Tai reikštų, kad visada galiau grįžti į Lietuvą, naudotis sveikatos apsauga, paveldėjimo teisėmis ir socialinėmis garantijomis.</i>	Svarbi	<i>Moka, nes bendraujau su seneliais ir giminėmis.</i>	<i>Vyriausybė galėtų suteikti daugiau finansinės paramos grįžtantiems, padėti tvarkyti dokumentus, ir investuoti į darbo vietų kūrimą regionuose.</i>	<i>Taip, nes noriu, kad Lietuva turėtų geresnę ateitį. Balsuodama jaučiu, kad prisidedu prie sprendimų, net jei esu toli.</i>	55–64 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš Lietuvos	Kanada	11-15 metų	Galbūt
18	Ne	Nes galiu balsuoti	<i>Nes vistiek esu lietuvis sirdyje. Neduoda jokio pelno nes aš gyvenu EU šalyje.</i>	N/A	<i>Jo, nes gerai turėti dvi kalbos.</i>	<i>Niekaip, nes mokinuosi advokatura kotoje EU šalyje.</i>	<i>Ne, nes nežįūriu Lietuvos ziniu</i>	18–24 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu(-e) iš Lietuvos (nesusituokę)	Airija	Daugiau nei 15 metų	Ne
19	<i>Dviguba pilietybė man suteiktų daugiau laisvės rinktis. Studijuojau užsienyje ir nežinau, kur ateityje gyvensiu, todėl būtų gerai išlaikyti teises tiek Lietuvoje, tiek dabartinėje šalyje.</i>	<i>Ji leistų lengviau dalyvauti šios šalies gyvenime – galėčiau dirbti, pasilikti studijų baigimo laikotarpiui ar naudotis vietos socialinėmis garantijomis.</i>	<i>Lietuvoje ji man reikštų išsaugotas piliečio teises, įskaitant galimybę balsuoti, gauti socialines paslaugas ir lengvai sugrįžti, jei nuspręščiau gyventi į Lietuvą.</i>	<i>Ji man svarbi, nes nežinau, kokią šalį pasirinksiu ateityje.</i>	<i>Vaikų neturiu, tai kol kas neaktualu. Nežinau kur gyvensiu užsienyje.</i>	<i>Lietuva turėtų daugiau investuoti į jaunimo perspektyvas: kurti daugiau inovatyvių darbo vietų, teikti paramą jauniems specialistams, siūlyti karjeros galimybes tarptautinėse įmonėse.</i>	<i>Taip, nes noriu prisidėti prie Lietuvos ateities formavimo. Nors šiuo metu esu užsienyje, Lietuva vis tiek yra mano namai.</i>	18–24 metai	M	Vienišas(-a)	Vokietija	1-3 metai	Galbūt
20	<i>Tai man būtų lemiamas faktorius.</i>	<i>Nejausčiau jokių praktinių privalumų.</i>	<i>Tai leistų man lengviau kurti verslo ryšius Lietuvoje.</i>		<i>Man svarbiau, kad mokytųsi anglų kalbos.</i>	<i>Reikėtų stiprinti ekonomiką ir teikti aukščiausios kokybės sveikatos priežiūrą.</i>	<i>Ne, nes negaliu adekvačiai sekti politikos.</i>	45–54 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš užsienio	Australija	Daugiau nei 15 metų	Ne
21	<i>Paskatintų mane grįžti, nes galėčiau lengviau dirbti ir gyventi abiejose šalyse.</i>	<i>Gaučiau teises, tokias kaip sveikatos priežiūra ar švietimas, be papildomų apribojimų.</i>	<i>Tai suteiktų man teisę balsuoti ir būti aktyvesniu Lietuvos visuomenės nariu.</i>		<i>Labai svarbu, kad jie mokytųsi lietuvių kalbos, kad galėtų bendrauti su savo giminaičiais ir suprastų savo kultūrinę kilmę.</i>	<i>Vyriausybė turėtų investuoti į aukštos kokybės infrastruktūrą ir švietimą, kad padidintų grįžtančiųjų skaičių.</i>	<i>Taip, nes tai pareiga.</i>	35–44 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš Lietuvos	Norvegija	11-15 metų	Galbūt

22	<i>Turėdami dvigubą pilietybę, galėčiau jaustis saugiau dėl galimybės grįžti ir neprarasti ryšio su dabartinės gyvenamosios šalies teisėmis.</i>	<i>Mano karjerai ir judumui tarp šalių tai būtų labai naudinga.</i>	<i>Galėčiau išlaikyti savo šaknis ir pasinaudoti Lietuvos piliečio teisėmis.</i>	<i>Man asmeniškai dviguba pilietybė nėra svarbi, nes esu integruotasi į dabartinę šalį ir neketinu keisti gyvenamosios vietos.</i>	<i>Svarbu, nes noriu, kad jie išsaugotų savo šaknis.</i>	<i>Siūlyčiau mokesčių lengvatas ir investicijas į darbo vietas.</i>	<i>Ne, nes per toli nuo Lietuvos politikos.</i>	25–34 metai	V	<i>Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš užsienio</i>	JAV	7-10 metų	Ne
23	<i>Neturi didelės įtakos bet turint dvigubą pilietybę, šansai didesni.</i>	<i>Išsaugoti identitetą. Daugiau niekam.</i>	<i>Jeigu norėčiau grįžti arba lankytis, būtų daug paprasčiau.</i>	<i>Svarbi.</i>	<i>Taip. Bet nesu tikras.</i>	<i>Ekonomikos prasme viskas turėtų kilti, žmonių teisių prasme – daugiau vakarietiško požiūrio, daugiau galimybių ir tarptautišku mo.</i>	<i>Taip. Tai mano pareiga ir galimybė pagerinti situaciją Lietuvoje.</i>	25–34 metai	V	<i>Vienišas(-a)</i>	<i>Nyderlandai</i>	11-15 metų	Ne
24	<i>Man tai nėra pagrindinis faktorius. Grįžimą labiau lemia ekonominė situacija Lietuvoje ir galimybė užtikrinti gerą gyvenimo kokybę šeimai. Vis dėlto dviguba pilietybė palengvintų sprendimus ateityje.</i>	<i>Turėdamas dvigubą pilietybę galėčiau jaustis pilnaverčiu šios šalies gyventoju, naudotis visomis teisėmis, nesijaudinti dėl dokumentų pratęsimo ir tuo pačiu išlaikyti teisę būti Lietuvos piliečiu.</i>	<i>Ji leistų jaustis Lietuvoje lygiaverčiu piliečiu, net jei ten gyvenu retai. Tai ypač svarbu turint turtą ar norint grįžti senatvėje.</i>		<i>Svarbu, bet labiau dėl šeimos tradicijų ir kultūros išsaugojimo.</i>	<i>Pirmiausia – užtikrinti stabilumą darbo rinkoje, mažinti biurokratiją verslo kūrimui ir daugiau investuoti į vaikų švietimo kokybę. Svarbu parodyti, kad Lietuvoje verta gyventi ilgalaikėje perspektyvoje.</i>	<i>Nedalyvauju, nes kartais jaučiu, kad mano balsas neturi didelės įtakos, o gyvendamas užsienyje sunku pilnai suprasti vietos politikos niuansus.</i>	55–64 metai	M	<i>Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš užsienio</i>	JAV	<i>Daugiau nei 15 metų</i>	Ne
25	<i>Nepaveiktu, grizimas į Lietuvą man būtų dar vienas gyvenimo pradžios nuo visiško nulio.</i>	<i>Atvertu platesnės duris vizų gavimui trečioms šalims. Pavyzdžiui su UK pasu, atsidarytu platesnės opcijos Australijos vizoms.</i>	<i>Jeigu norečiau pagyventi Australijoje, su UK pasu turečiau platesni vizų pasirinkimai.</i>	<i>Neplanuoju pranešti MIGRIS kad pasiemiau kitos šalies pasą.</i>	<i>Ne, angli kalba yra lingua franca. Nesutikau lietuvaitės antros puses, kad būtų reikalingas vaikui snekti lietuviškai.</i>	<i>Vystyti ekonomika toliau, kad susikurtų darbo vieta kuri man duotų didesni atlyginimą i rankas, nei dabartinė ir potencialios darbo vietos Jungtinėje Karalystėje.</i>	<i>Taip, atiduodu balsą už politikus, kurie tikrai gerai Lietuvos ekonomikai.</i>	25–34 metai	V	<i>Gyvenu kartu su partneriu(-e) iš užsienio (nesusituokę)</i>	<i>Jungtinė Karalystė</i>	7-10 metų	<i>Galbūt</i>
26	<i>Ne</i>	<i>Ne</i>	<i>Niekuo</i>		<i>Svarbu, nes jie lietuviai.</i>	<i>Pagrindinis - pragyvenimo lygis.</i>	<i>Ne. Negaliu rinkti valdžios atstovų, nes negyvenu Lietuvoje.</i>	45–54 metai	M	<i>Gyvenu kartu su partneriu(-e) iš užsienio (nesusituokę)</i>	<i>Norvegija</i>	7-10 metų	Ne

27	Ne	Labai minimaliai naudinga - lengviau patvirtinti teisę būti šalyje, bet daugiau didelio skirtumo nebūtų	Ne	Nes man asmeniškai nieko nepakeistų. Neplanuoju niekada gauti antros pilietybės. Tai būtų aktualu tik mano vaikams, bet kiek žinau, jie galėtų gauti dvigubą pilietybę.	Taip, nes mano tėvai ir giminės nekalba angliskai, aš noriu kad vaikai turėtų ryšį su jais	Skatinti ir auginti Lietuvos ekonomiką, man būtų svarbu, kad mano anglakalbis partneris turėtų galimybę įsidarbinti, suteiktos galimybės vaikams adaptuotis į naują sistemą, kalbą	Taip, nes domiuosi Lietuvos politika ir man tai yra svarbu	18–24 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš užsienio (nesusituokę)	Jungtinė Karalystė	4-6 metai	Galbūt
28	Dviguba pilietybė man būtų svarbi, nes suteiktų lankstumo. Turėdamas teisę į abi pilietybes, galėčiau išsaugoti ryšį su Lietuva, bet kartu išlaikyti įgytas teises užsienyje. Tai suteiktų saugumo jausmą, jeigu nuspręsciau grįžti.	Dviguba pilietybė padėtų jaustis pilnaverčiu tos šalies piliečiu, turėti visapusiškas politines ir socialines teises, o kartu išlaikyti galimybę nevaržomai gyventi Lietuvoje.	Ji leistų man išlaikyti balsavimo teisę, turėti teisę į Lietuvos socialines garantijas, turtą, taip pat suteiktų jausmą, kad vis dar esu Lietuvos dalis, net gyvendamas svetur.		Taip, labai svarbu. Lietuvių kalba padėtų vaikams išlaikyti ryšį su Lietuva ir bendrauti su giminėmis.	Reikėtų sukurti daugiau ekonominių galimybių, sumažinti biurokratiją grįžtantiems emigrantams, pasirūpinti švietimu vaikams, kurie grįžta iš užsienio, ir užtikrinti gerą sveikatos apsaugą.	Taip, dalyvauju. Man svarbu, kokia kryptimi vystosi Lietuva, nes tikiuosi, kad ji taps patrauklesnė emigrantams grįžti.	25–34 metai	V	Gyvenu su sutuoktiniu (-e) partneriu (-e) iš Lietuvos	Jungtinė Karalystė	7-10 metų	Galbūt
29	Manau, dviguba pilietybė būtų didelis plusas, nes galėčiau jaustis laisviau priimdama sprendimą, ar grįžti į Lietuvą, ar likti užsienyje.	Tai suteiktų daugiau saugumo jausmo, galėčiau naudotis visomis teisėmis ir privilegijomis toje šalyje, kurioje gyvenu, ir būti lygiateisiu piliečiu	Dviguba pilietybė man leistų neprarasti ryšio su Lietuva, galėčiau balsuoti, grįžus lengviau įsitvirtinti ir gauti tam tikras socialines garantijas	Svarbi	Norėčiau, kad vaikai mokėtų lietuvių kalbą, nes kalba yra neatsiejamą mūsų kultūros dalis	Reikia daugiau paramos grįžtantiems, finansinės pagalbos įsikūrimui ir darbo galimybių. Taip pat svarbu užtikrinti kokybišką švietimą ir sveikatos apsaugą	Kartais dalyvauju, kartais ne. Tai priklauso nuo to, kiek domiuosi tuo metu vykstančia politika. Bet man rūpi Lietuvos ateitis, todėl stengiuosi dalyvauti.	35–44 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš užsienio (nesusituokę)	Norvegija	4-6 metai	Taip

30	Tikrai ne	Gryzus i Lietuva su visu butu galima tureti galimybe gryzti i Anglija kaip pilnaverčiui Anglijos pilieciui. Taip pat norint gauti Anglijos pilietybe butu galima issauguoti ir Lietuvos pilietybe	Neprarasti Lietuvos pilietybes issimanant Anglijos	Taip kad neprarasti rysio nuo Lietuvos	Taip labai	Manyciau teigti lengvas. Padeti intergruotis. Pavyzdiui pirmus metus gryzus moketi 50% mokesciu ar panasiai	Taip. Nes man svarbu kas vyksta Lietuvoje	35–44 metai	V	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš Lietuvos	Anglija	Daugiau nei 15 metų	Ne
31	Paveiktų, jeigu planuočiau grįžti	Jausčiausi pilnavertis pilietis	Noriu išlaikyti lietuvišką identitetą		Taip, išlaikyti tautiškumą	Zmogaus teisės, ekonomikos augimas	Taip, svarbi Lietuvos ateitis	25–34 metai	V	Vienišas(-a)	Danija	4-6 metai	Galbūt
32	Dviguba pilietybė būtų naudinga, bet nesvarbiausia. Aš jau planuoju grįžti, nes noriu pradėti karjerą Lietuvoje.	Tai leistų man dalyvauti tos šalies darbo rinkoje ar grįžti trumpam dirbti, jei Lietuvoje nerasciau tinkamų galimybių. Be to, ji užtikrintų, kad neprarasiu studijų metu įgytų socialinių teisių.	Lietuvoje dviguba pilietybė suteiktų visavertę pilietybės apsaugą, teisę balsuoti ir naudotis socialinėmis garantijomis. Tai taip pat reikštų, kad grįžęs galėčiau jaustis lygiateisis pilietis.		Taip, svarbu. Lietuvių kalba yra dalis mano tapatybės, ir norėčiau, kad mano vaikai galėtų bendrauti su savo giminėmis.	Daugiau dėmesio reikėtų skirti karjeros galimybėms jauniems specialistams, remti inovatyvius startuolius ir užtikrinti paramą grįžtantiems, ypač tiems, kurie grįžta iš studijų.	Taip, nes noriu prisidėti prie sprendimų Lietuvoje. Man svarbu, kokia kryptimi eina šalis, į kurią grįšiu gyventi.	18–24 metai	V	Vienišas(-a)	Jungtinė Karalystė	1-3 metai	Taip
33	Man tai nesvarbu	Lengviau keliauti tarp šalių	būtų lengviau investuoti į nekilnojamąjį turtą	Nelabai man įdomu	ne	nepaskatintų	nedalyvauju	35–44 metai	V	Gyvenu kartu su partneriu(-e) iš užsienio (nesusituokę)	Airija	11-15 metų	Ne
34	Nepaveiktu	Niekuom	Niekuom	Neplanuoju likt emigravęs	Taip nes tai musu gimtojo kalba	Pakelti atlyginimus	Ne nesidomiu	18–24 metai	V	Gyvenu kartu su partneriu(-e) iš Lietuvos (nesusituokę)	Norvegija	4-6 metai	Taip

35	<i>Grįžimas į Lietuvą būtų daug paprastesnis, jei žinočiau, kad neprarasiu užsienyje įgytų teisių.</i>	<i>Dviguba pilietybė man reikštų galimybę išlaikyti visus užsienio šalies piliečio privalumus, pvz., socialinę draudimą, teisę į pensiją ir teisę dirbti, kartu likus lietuviui.</i>	<i>Lietuvoje dviguba pilietybė man reikštų teisę balsuoti, išlaikyti nekilnojamąjį turtą be papildomų apribojimų ir dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime.</i>	<i>Jei tai man būtų nesvarbu, tikriausiai dėl to, kad jau priėmiau sprendimą ilgam likti užsienyje. Tačiau dabar dviguba pilietybė man itin reikalinga.</i>	<i>Norėčiau, kad jie mokėtų. Lietuvių kalba jiems būtų tiktas į Lietuvos kultūrą, tradicijas ir šeimos istoriją. Be to, kalbų mokėjimas visada yra privalumas.</i>	<i>Reikėtų daugiau paramos sugrįžtantiems, mažesnių mokesčių naujai besikuriantiems ir lankstesnių sąlygų integruotis atgal į darbo rinką. Taip pat svarbu stiprinti emigrantų bendruomenes.</i>	<i>Taip, nes man svarbu, kokią politiką formuojasi.</i>	25–34 metai	M	Vienišas(-a)	Nyderlandai	4-6 metai	Galbūt
36	<i>Nepaveiktų</i>	<i>Niekuom</i>	<i>Niekuom</i>	<i>Nes dar nesu garantuota kurioj šalyje liksiu gyventi.</i>	<i>Svarbu, nes šeima, giminės, kalba Lietuvių kalba</i>	<i>Pakelti atlyginimus, ir sumažinti kainas</i>	<i>Ne, nes esu išvykusi</i>	18–24 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš Lietuvos (nesusituokę)	Norvegija	4-6 metai	Galbūt
37	<i>Ne</i>	<i>Daugiau galimybių ir geresnė integracija</i>	<i>Europos sąjungoje</i>		<i>Galbut, sunku suprasti</i>	<i>Didesnės darbo galimybės</i>	<i>Taip, noriu prisidėti prie sprendimo</i>	25–34 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš užsienio (nesusituokę)	UK	1-3 metai	Ne
38	<i>Tai būtų labai svarbus veiksnys. Jei galėčiau išlaikyti užsienio šalies pilietybę, tai palengvintų mano sprendimą grįžti, nes jausčiausi turintis „planą B“ ir užtikrintą saugumą ateityje.</i>	<i>Ji man suteiktų galimybę nevaržomai keliauti, dirbti ir naudotis socialinėmis garantijomis šalyje, kurioje šiuo metu gyvenu. Tai būtų ypač naudinga tol, kol nepriimsiu galutinio sprendimo, kur noriu gyventi.</i>	<i>Lietuvoje dviguba pilietybė man leistų grįžti nepatiriant teisinių suvaržymų. Be to, tai garantuotų, kad galėčiau gauti socialinę apsaugą ir lengvai tvarkyti reikalus su nekilnojamuoju turtu.</i>		<i>Man tai labai svarbu. Kalba yra esminė kultūros ir tapatybės dalis. Jei kada grįšime į Lietuvą, lietuvių kalba jiems padėtų greitai integruotis į visuomenę.</i>	<i>Lietuvos vyriausybė turėtų pasiūlyti jaunimui grįžimo programas – subsidijas būstui, darbo vietas pagal specialybę ir pagalbą vaikų švietimui, jei grįžtanti šeima turi vaikų.</i>	<i>Taip, nes man svarbu prisidėti prie Lietuvos ateities. Nors šiuo metu gyvenu užsienyje, vis dar jaučiuosi atsakingas už šalies raidą.</i>	25–34 metai	V	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš Lietuvos (nesusituokę)	Danija	4-6 metai	Taip

39	Dviguba pilietybė nepaveiktų mano sprendimo grįžti, nes jau apsisprendžiau gyventi užsienyje. Tai galbūt būtų naudinga ateityje, bet šiuo metu neturiu planų grįžti.	Ji būtų naudinga tik tuo, kad nereikėtų rūpintis dokumentų tvarkymu.	Tai leistų išlaikyti teisę į paveldėjimą ar nekilnojamąją turtą Lietuvoje.	Šiuo metu ji nėra labai svarbi, nes esu susikonscentravęs į savo gyvenimą užsienyje. Lietuvos pilietybės netekimas man reikštų mažai praktinių pasekmių.	Manau, tai nėra būtina. Mano vaikai greičiausiai gyvens ir dirbs užsienyje, todėl svarbiau, kad jie gerai mokėtų vietinę kalbą. Vis dėlto būtų gražu, jei jie suprastų bent pagrindus.	Turėtų investuoti į darbo vietas ir aukštesnius atlyginimus. Taip pat turėtų stiprinti paramą grįžtantiems, pvz., kompensacijas užsienyje uždirbtų pensijų perkėlimui.	Ne, nes nesijaučiu tiesiogiai susijęs su Lietuvos politika. Man atrodo, kad mano balsas nebūtų reikšmingas.	35–44 metai	V	Gyvenu su sutuoktiniu (-e) partneriu (-e) iš užsienio	Šveicarija	Daugiau nei 15 metų	Ne
40	Galimai paveiktu	Galimybė balsuoti rinkimuose iš užsienio.	Galimybė atvykti ilgesniam laikui pabuti be turistinės vizos, padirbėti.	N/A	Taip, rysys su savo saknimis, bendras išsilavinimas.	Iteisinti dvigubą pilietybę, neprivesti jaustis piliečiu "išstumtu ir nereikalingu"	Taip, nes man svarbu Lietuvos ateitis.	25–34 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš užsienio (nesusituokę)	JAV	1-3 metai	Galbūt
41	neprarasiu ryšio su esama šalimi	Galėčiau laisvai dirbti ir gyventi be vizų ar leidimų ribojimų	Tai leistų man išlaikyti ryšį su Lietuva	Svarbi	Taip, tai padeda išlaikyti kultūrinį paveldą ir šeimos ryšius	Suteikti mokesčių lengvatas grįžtantiems piliečiams	Taip, man svarbu įtakoti politinius sprendimus	25–34 metai	V	Gyvenu kartu su partneriu (-e) iš užsienio (nesusituokę)	Norvegija	4-6 metai	Galbūt
42	Tai man yra esminis klausimas, norėčiau turėti abiejų šalių pilietybes.	Tai suteiktų man daugiau teisių ir galimybių.	Galėčiau lengviau susigrąžinti turto teises Lietuvoje.		Ne, man svarbiau, kad mokytųsi kalbas, kurios jiems praktiškai naudingos.	Siūlyčiau lengvatas mokslui ir būsto pirkimui jaunoms šeimoms.	Ne, per toli nuo Lietuvos įvykių.	25–34 metai	V	Vienišas(-a)	Norvegija	1-3 metai	Ne
43	Aišku ne	Niekuo, turiu statusą - vizą	Jokia	Man svarbu pilietybė ir aš tik už 1 pilietybę.	Pasirinkimo laisvė	Jokių - pasirinkimo laisvė	Ne. Kaip gali spręsti tautos likimą kai negyvenin toje šalyje	35–44 metai	M	Nenoriu atsakyti	Jungtinės karalystės	11-15 metų	Ne
44	Galimybė turėti dvigubą pilietybę nepakeistų mano sprendimo, nes grįžimą labiau lemia darbo ir gyvenimo sąlygos Lietuvoje. Tačiau ji suteiktų daugiau laisvės planuojant gyvenimą.	Man tai reikštų teisę gyventi ir dirbti be biurokratinių suvaržymų, taip pat galimybę naudotis visomis socialinėmis garantijomis ir nebūti „kito“ statuso žmogumi.	Galėčiau lengvai grįžti, jei gyvenimo aplinkybės pasikeistų, ir neturėti jokių teisinių suvaržymų Lietuvoje.	Jei dvigubą pilietybę būtų nesvarbi, tai tik dėl to, kad jau dabar nesvarstau galimybės grįžti į Lietuvą.	Manau, kad tai svarbu. Mokėti kelias kalbas visada yra vertinga.	Turėtų būti daugiau dėmesio skiriama verslumo skatinimui, mokesčių lengvatoms ir socialinei paramai grįžtantiems. Taip pat svarbu sukurti pozityvų informacinį foną apie gyvenimo sąlygas Lietuvoje.	Nedalyvauju, nes jaučiu, kad esu nutolęs nuo Lietuvos politikos ir dažnai trūksta informacijos apie kandidatų ar jų programą.	35–44 metai	V	Gyvenu su sutuoktiniu (-e) partneriu (-e) iš užsienio	Švedija	7-10 metų	Taip

45	Dviguba pilietybė nepaveiktų mano sprendimo, nes nesvarstau grįžti. Vis dėlto ji užtikrintų, kad neprarasiu ryšio su Lietuva.	Ji užtikrintų mano teises, ypač susijusias su pensija, sveikatos apsauga ir darbo rinka.	Tai suteiktų galimybę balsuoti ir tvarkyti paveldėjimo reikalus Lietuvoje.	Ji svarbi, nes leidžia neprarasti ryšio su Lietuva, nors jaučiuosi stipriai integruotas užsienyje.	Svarbu, bet ne esminis prioritetas. Svarbiausia, kad jie gerai mokėtų kalbą, kuri padės jiems užsienyje.	Turėtų pasiūlyti paramą pensininkams, kurie grįžta gyventi į Lietuvą, ir užtikrinti kokybišką sveikatos apsaugą.	Kartais dalyvauju, kai jaučiu, kad rinkimai gali pakeisti šalies kryptį.	55–64 metai	V	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš užsienio	Kanada	Daugiau nei 15 metų	Ne
46	Nemanau, kad tai paveiktų mano sprendimą	nebūtų naudinga	nenaudinga	visai nesvarbu	Galbūt	Aukštesni atlyginimai	ne	18–24 metai	M	Nenoriu atsakyti	UK	4-6 metai	Ne
47	Dviguba pilietybė turėtų mažai įtakos mano sprendimui grįžti.	Ji būtų naudinga dėl darbo teisės išsaugojimo, ypač jei dar kartą nuspręščiau išvykti sezoniniam darbui. Tai padėtų jaustis stabiliau.	Naudinga, kai reikia tvarkyti paveldėjimo ar turto reikalus.		Svarbu	Turėtų būti skiriami būsto įsigijimo lengvatos ir pagalba susirasti darbą. Taip pat reiktų daugiau informacijos apie tai, kaip galima įsikurti iš naujo.	Taip, nes man rūpi, kas priima sprendimus Lietuvoje. Noriu, kad Lietuva būtų tinkama vieta sugrįžti gyventi.	25–34 metai	V	Vienišas(-a)	Norvegija	1-3 metai	Taip
48	Ne	Nebūtų naudinga	Nebūtų naudinga	Todėl, kad neturi jokios įtakos mano gyvenimui ir veiklai užsienyje	Taip, nes tai gimtoji kalba	Kol kas nepaskatins grįžti jokie veiksmai	Ne, neaktualu	35–44 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš Lietuvos	Vokietija	4-6 metai	Ne
49	Tai padidintų mano pasitikėjimą grįžimo planais, kadangi nebūčiau priverstas rinktis tarp dviejų pilietybių.	Tai suteiktų man daugiau teisiinių ir socialinių garantijų.	Būčiau artimesnis Lietuvos politikai ir visuomenės gyvenimui.		Taip, tai yra dalis jų tapatybės.	Gerinti socialines garantijas ir švietimo kokybę.	Taip, noriu turėti balsą savo kilmės šalyje.	25–34 metai	M	Vienišas(-a)	Kanada	4-6 metai	Taip
50	Niekaip	Manau, kad niekuo	Taip pat niekuo	Todėl, kad esame ES, galiu keliauti, kur noriu, ir man nereikia dvigubos pilietybės	Taip, todėl, kas gimei Lietuvoje	Didesnės algos	Ne, nes LT neregistruotas	45–54 metai	V	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš Lietuvos	Vokietija	4-6 metai	Galbūt
51	Tai man svarbu, nes noriu palaikyti glaudžius ryšius su abiem šalimis.	Tai leistų man turėti daugiau lankstumo darbo ir gyvenimo požiūriu.	Būčiau pilnateisis pilietis ir turėčiau visas teises, kaip ir kiti Lietuvos piliečiai.		Labai svarbu, noriu, kad jie suprastų savo kultūros šaknis.	Sukurti palankesnę verslo aplinką ir mažinti biurokratiją.	Taip, man svarbu dalyvauti formuojant Lietuvos ateitį.	35–44 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš Lietuvos	Vokietija	7-10 metų	Taip
52	Nepaveiktų	Neturi įtakos	Galėčiau balsuoti		Taip, nes pati kalbu lietuviškai	Pagerinti Lietuvos ekonominę padėtį	Nedalyvauju	25–34 metai	M	Vienišas(-a)	Vokietija	1-3 metai	Ne

53	Niekaip	Daugiau laisvių	Nematau, kad kas keistųsi		Jau moka	Vyriausybė niekuo dėta.	Ne, nes tingiu domėtis politika	45–54 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš užsienio	Saulėta	11-15 metų	Ne
54	Tai padarytų grįžimą patrauklesnį, nes galėčiau išlaikyti teises ir privilegijas abiejose šalyse.	Tai suteiktų teisę balsuoti, įsigyti nekilnojamąjį turtą ir lengviau gauti darbą.	Tai leistų man išlaikyti pilietines teises Lietuvoje.	Aš gyvenu ir dirbu šalyje, kuri man suteikia viską, ko reikia, ir nematau reikalo turėti dvigubą pilietybę.	Taip, noriu, kad jie išsaugotų ryšį su Lietuvos kultūra ir mano šeimos istorija.	Turėtų pagerinti ekonominę aplinką, kad būtų daugiau aukštos kvalifikacijos darbo vietų.	Taip, man svarbu išreikšti savo nuomonę ir dalyvauti šalies valdyme.	35–44 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu(-e) iš užsienio (nesusituokę)	Airija	7-10 metų	Ne
55	Dviguba pilietybė būtų naudinga, bet nesvarbiausia. Grįžimą labiau lemia darbo galimybės Lietuvoje. Tačiau dviguba pilietybė suteiktų lankstumo ir jausmą, kad neprarasiu užsienyje įgytų teisių.	Ji leistų toliau dalyvauti vietos darbo rinkoje ir naudotis socialinėmis garantijomis, jei nuspręščiau grįžti laikinai ar dirbti nuotoliniu būdu.	Ji užtikrintų piliečio teises – balsuoti, turėti socialinį draudimą, nekilnojamąjį turtą ir lengvai grįžti, jei ateityje nuspręščiau persikelti.	Ji man svarbi, nes leidžia palaikyti ryšį su Lietuva ir turėti daugiau galimybių ateityje.	Taip. Net jei gyvensime užsienyje, norėčiau kad vaikai bent kažkiek kalbėtų lietuviškai, kad galėtų bendrauti su seneliais.	Turėtų pasiūlyti darbo galimybes jauniems specialistams, mažinti biurokratiją ir kurti palankią aplinką inovacijoms.	Taip, nes noriu, kad Lietuva vystytų tinkamą kryptimi. Balsavimas leidžia prisidėti prie pokyčių.	25–34 metai	M	Gyvenu kartu su partneriu(-e) iš užsienio (nesusituokę)	Švedija	4-6 metai	Galbūt
56	Bet kuriuo atveju greitai grįšiu į Lietuvą	Liktų galimybė grįžti, jei susidarytų tam tikros aplinkybės	Gaučiau nemokamą gydymą	Svarbi	Taip	Jokių! Tai mano pačios sprendimas	Taip. Man svarbi Lietuvos politika ir jos perspektyvos	65 metai ir vyresni	M	Vienišas(-a)	Kanada	Daugiau nei 15 metų	Taip
57	Ji būtų naudinga, jei norėčiau vėl dirbti užsienyje. Tai suteiktų daugiau saugumo ir lankstumo sprendžiant, kur gyventi.	Tai leistų legaliai dirbti be papildomų leidimų ar suvaržymų.	Tai leistų lengvai grįžti į Lietuvą ir tvarkyti dokumentus, ypač jei noriu investuoti ar turėti nekilnojamąjį turtą.	Ji svarbi, nes gali praversti dirbant sezoninius darbus užsienyje.	Taip, nes gyvendami Lietuvoje jie turi mokėti lietuvių kalbą.	Reiktų gerinti atlyginimus ir sukurti daugiau galimybių žemos kvalifikacijos darbuotojams.	Taip, nes man svarbu, kaip valdžia keičia darbo rinką ir emigracijos politiką.	35–44 metai	M	Vienišas(-a)	Norvegija	1-3 metai	Taip
58	Dviguba pilietybė būtų pliusas, bet nesvarbiausia. Mano prioritetas – karjeros galimybės Lietuvoje.	Tai leistų dalyvauti darbo rinkoje baigus studijas, jei nuspręščiau pasilikti keliems metams.	Tai užtikrintų, kad neprarandu ryšio su Lietuva ir išsaugau visas teises kaip pilietis.	Man asmeniškai ji nėra labai svarbi, nes baigus studijas planuoju grįžti į Lietuvą.	Jeigu gyvensime ne Lietuvoje, tai norėčiau, kad mokėtų, jog galėtų bendrauti su čia likusiais giminaičiais.	Lengvatos jaunimui įsigijant pirmą būstą.	Taip, nes man svarbi Lietuvos politika.	18–24 metai	M	Vienišas(-a)	JK	4-6 metai	Taip

59	Ji yra svarbi, nes suteiktų galimybę išlaikyti visas teises tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, jei nuspręstumė grįžti ar vėliau išvykti.	Tai užtikrintų vaikams galimybę turėti abi pilietybes, ypač jei nuspręstumė likti dalį metų užsienyje.	Lietuvoje tai užtikrintų socialines garantijas, vaikų galimybę mokytis lietuviškai ir balsavimo teisę.		Taip ir moka.	Jokių, tai mano sprendimas.	Taip	35–44 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš Lietuvos	Švedija	7-10 metų	Galbūt
60	Galimybė turėti dvigubą pilietybę būtų svarbi, nes suteiktų saugumo jausmą grįžtant. Turėčiau galimybę išlaikyti ryšį su dabartine šalimi, kurioje gyvenu, ypač dėl socialinių garantijų ar darbo galimybių.	Dviguba pilietybė būtų naudinga dėl paprastesnio teisinio statuso – galimybės laisvai keliauti, dirbti ir naudotis vietinėmis socialinėmis paslaugomis.	Ji suteiktų teisę balsuoti, dalyvauti politiniame gyvenime bei lengviau tvarkyti su nekilnojamuoju turtu, paveldėjimu ar socialinėmis garantijomis susijusius reikalus.		Taip, svarbu, nes tai yra kultūros dalis ir galimybė palaikyti ryšį su šeima Lietuvoje bei suprasti savo šaknis.	Pirmiausia, reikėtų daugiau pagalbos grįžtantiems – finansinės paramos, lengvatų mokėsiams, aiškesnių procedūrų dėl socialinių garantijų. Taip pat būtina gerinti darbo sąlygas ir užtikrinti aukštą švietimo kokybę vaikams.	Taip, nes man rūpi Lietuvos ateitis ir noriu išlaikyti ryšį su šalimi. Kartais balsavimas taip pat yra būdas išreikšti, ko norėtų emigrantai.	25–34 metai	V	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš užsienio	Jungtinė Karalystė	7-10 metų	Galbūt
61	Dviguba pilietybė suteiktų lankstumo – galėčiau grįžti į Lietuvą neišsivadėdamas savo teisių užsienio šalyje, kurioje gyvenu ir dirbu.	Tai leistų išvengti sudėtingų vizų ar leidimų gyventi procedūrų, taip pat turėti visavertes teises dirbti, studijuoti ir gauti socialines garantijas.	Lietuvoje galėčiau lengviau naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, tvarkyti dokumentus ar įgyvendinti nuosavybės teises. Be to, tai padėtų išlaikyti pilietinį ryšį su Lietuva.		Taip, svarbu, nes tai padėtų jiems išlaikyti tapatybę ir palaikyti ryšius su giminaičiais Lietuvoje.	Reikia sukurti grįžtantiems palankią aplinką, pvz., padėti susirasti darbą, suteikti lengvatas verslui ir užtikrinti, kad grįžusiųjų vaikų integracija į mokyklas būtų sklandi.	Ne, nes jaučiu, kad gyvendamas užsienyje turiu mažai įtakos Lietuvos politikai.	35–44 metai	M	Gyvenu su sutuoktiniu(-e) partneriu(-e) iš Lietuvos	Vokietija	4-6 metai	Taip